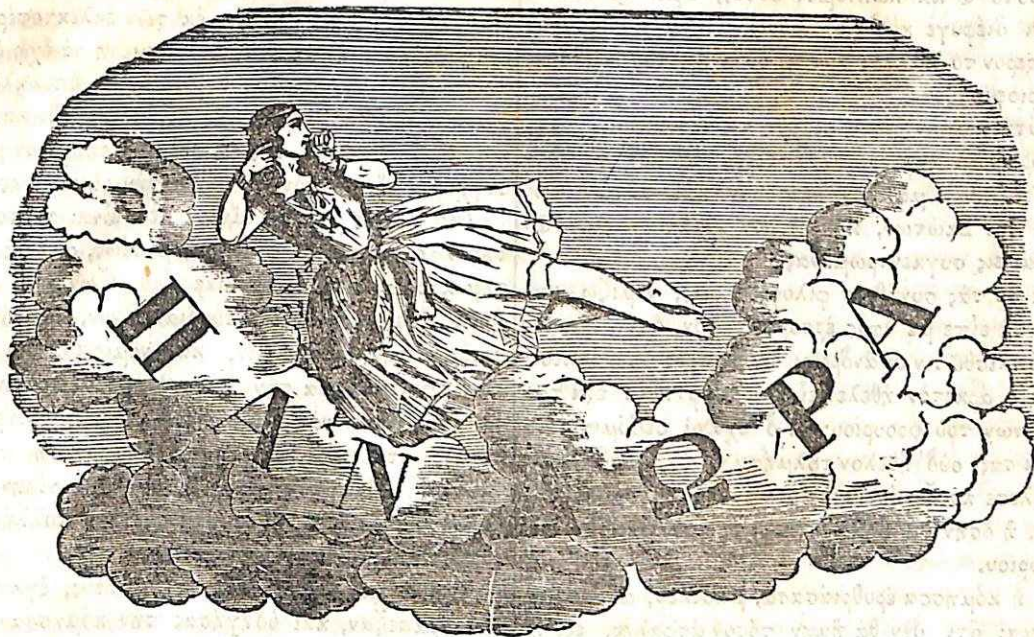

15. ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ. 1853.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΦΥΛΛ. 70.

Η ΚΟΜΗΣΣΑ ΤΗΣ ΣΑΛΙΣΒΟΥΡΙΑΣ

Ἡτοί

Η ΣΤΕΦΘΕΙΑ ΑΡΕΤΗ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

—ο—

Ἐδουάρδος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας καὶ πατὴρ τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου Ἐδουάρδου, ὅστις ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας ἐνίκησε τοὺς Γάλλους παρὰ τὸ Πικτάυιον συλλαβὼν καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἰωάννην, εἰς διηνεκὴ πρὸς τοὺς Γάλλους διατελὼν πόλεμον, καὶ βλέπων ὅτι οἱ ὅμοροι αὐτοῦ Σκῶτοι, ὠφελοῦμενοι ἐκ τῆς περιστάσεως, ἐπειρῶντο τὴν κατὰκτησιν μέρους τῶν ἐπαρχιῶν του, ἐπεμψε τὸν λοχαγὸν Γουλιέλμον δὲ Μοντάγκιον μετὰ στρατοῦ ἀξιολόγου πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ὁρίων. Οὗτος δὲ διὰ πολλῶν ἀγώνων ἀπέκρουσε τοὺς ἐχθροὺς, ἐνίσχυσε τὸ Ῥόζαμπούρ, καὶ πολλὰ διέπραξεν ἔργα ἀγαθὰ, διὰ τὰ ὅποια ὁ βασιλεὺς, ἐπαξίως ἀνταμείβων αὐτὸν, ἀνέδειξε κόμητα τῆς Σαλισβουρίας, καὶ ἐνύμφευσεν μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ πρωθυπουργοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῶν μᾶλλον εὐειδῶν νεανίδων τῆς Αὐλῆς.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὸν γάμον αὐτοῦ ὁ Μοντάγκιος μετὰ τοῦ κόμητος δὲ Σουφφὸρ ἐστάλη παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς φλάνδραν. Ἀλλ' ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἀπέβη δυστυχὴς, διότι αἰχμαλωτισθέντες ἀμφοτέροι μετεφέρθησαν εἰς Γαλλίαν· τὸ δὲ χεῖρον, οἱ Σκῶτοι ὠφεληθέντες ἐκ τῆς ἀτυχίης ταύτης, καὶ ὑπολαβόντες τὴν κομητείαν τῆς Σαλισβουρίας ὅλως ἀπροσπάτητον, ἔσπευσαν πρὸς πολιορκίαν αὐτῆς ὑποκινήσαντες καὶ στρατὸν, μεθ' οὗ ἤλπίζον νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλ' ἐψεύσθησαν τῶν ἐλπίδων των· διότι, ὁ κόμης ἀναχωρῶν, τόσον καλῶς διέθεσε τὰ πράγματα, καὶ τόσον συνετὰς διαταγὰς ἔδωκεν, ὥστε ἡ φρουρὰ τοὺς ἀπεδίωξε μὲ μεγίστην αὐτῶν καταστροφὴν.

Ὁ βασιλεὺς, πληροφορηθεὶς τὴν εἰσβολὴν ταύτην, ἐκίνησε μετὰ στρατοῦ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ φρουρίου. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἔμαθε τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας, καὶ ἐπομένως τὸ ἀνωφελὲς τῆς βοηθείας αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ἦσαν ἤδη πολλὰ πλησίον, δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ πρὶν ἰδῇ τὴν κόμησσαν τῆς Σαλισβουρίας καὶ συνδιαλεχθῇ φιλοφρόνως μετ' αὐτῆς περὶ τοῦ τρόμου, ὃν ἐπροξένησαν εἰς αὐτὴν οἱ Σκῶτοι. Πλὴν, φεῦ! ὁ βασιλεὺς διὰ πολλοῦ ἐπλήρωσε τὴν περιποίησιν ταύτην.

Ἡ κόμησσα, εἰδοποιηθεῖσα περὶ τῆς τιμῆς ἧς ἠξιοῦτο παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐξῆλθεν εἰς προὔπαντησιν αὐτοῦ παρακολουθουμένη ὑπὸ τῶν ἀμφιπόλων αὐτῆς, καὶ συνοδευομένη ὑπὸ τῶν γενναίων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες τόσον ἀνδρείως τὴν ὑπερασπίστησαν. Ἐπεμελήθη δὲ νὰ κοσμήσῃ ἑαυτὴν μ' ὅτι τιμαλφώτερον

είχεν, ὥστε ὁ καλλωπισμὸς οὗτος, ἅμα δὲ καὶ ἡ χαρὰ ὅτι διέφυγε κίνδυνον τόσῳ μέγαν καθίστατον λαμπρότερον τὸ κάλλος αὐτῆς, οὐχὶ ἀμέτοχον αἰδοῦς καὶ μετριοφροσύνης.

Τοιαύτη λοιπὸν παρουσιάσθη τῷ Ἐδουάρδῳ, ὥστε οὗτος εὗρεν αὐτὴν περικαλλεστέραν πασῶν ἃς ποτε εἶχεν ἰδεῖ, καὶ μᾶλλον ἐπιφοδὸν καὶ αὐτῶν τῶν Γάλλων καὶ Σκώτων, καὶ ἤθελον ἔχει πάσας αὐτῶν τὰς δυνάμεις συγκεντρωμένας.

Μετὰ δὲ τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις, νομίζω, κυρία μου, τῇ εἶπε μὲ ὕψος ἐρασμιώτατον, ὅτι περιττὸν ἦτο νὰ ὀπλισθῶσιν οἱ ἄνδρες οὗτοι πρὸς ὑπεράσπισίν σας, διότι ἀρκετὸν ἦθελον εἶσθαι νὰ φανῇτε ἐπὶ τῶν προμαχόνων τοῦ φρουρίου· οἱ δ' ἐχθροὶ, σεβόμενοι τὰ θέλητρά σας, οὐδ' ἤθελον τολμήσει νὰ τὸ προσβάλλωσι, διότι ἠθέλετε προξενήσει πλείονα ἐν τῇ καρδίᾳ των ἐντύπωσιν, ἢ ὅσην τὰ ὅπλα των ἐπέφερον βλάβην ἐπὶ τοῦ φρουρίου.

Ἄλλ' ἡ κόμησσα ἐρυθρίασας, Βασιλεῦ, ἀπήντησε, στοχάζομαι ὅτι δὲν θὰ ἦμην τόσον ἀσφαλῆς, εἰς ἣν θέσιν ἡ Υ. Μ. ἔκρινεν εὐλογον νὰ τεθῶ, διότι ὁ τρόπος καθ' ὃν οἱ Σκῶτοι προσέβαλλον, ἐπέκεινα τῶν ὁρίων ὧρων, τὸ φρούριον τοῦτο, ἐνθα ἐγνώριζον καλῶς ὅτι εὐρισκόμεν, ἀποδεικνύει ἐναργῶς ὅτι ἀπεκδύθησαν πᾶσαν φιλοφροσύνην, καὶ ὅτι οὐδὲν παρ' αὐτῶν εὐγενὲς αἰσθημα ὤφειλον νὰ περιμένω.

Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης, ἐνόησεν ὁ βασιλεὺς ὅτι ἡ κόμησσα ἠθέλησε ν' ἀλλάξῃ τὴν ὁμιλίαν ἐκείνην. Θαυμάσας δὲ τὴν φρόνησιν αὐτῆς, καὶ μὴ ἐπιθυμῶν νὰ τὴν λυπήσῃ, ὑπάγωμεν, εἶπε, κυρία, εἰς τὸ φρούριον, ἵνα ἰδῶμεν τὰ κρημνισθέντα μέρη ἀπὸ τὰς σφαῖρας τῶν ἐχθρῶν, ἅτινα δυνατὸν νὰ ἐπισκευασθῶσιν εὐκολώτερον ἀπὸ τὰς καταστροφὰς τὰς ὁποίας ὑμεῖς προξενεῖτε μὲν, ἀλλὰ δὲν θέλετε, ὡς βλέπω, νὰ ὁμολογήσετε.

Ἡ κόμησσα εἶχε προπαρascευάσει γεῦμα μεγαλοπρεπές, ὅπερ παρέθηκεν ἅμα τῇ ἀφίξει τῆς Α. Μ. Ἀλλ' ὁ μονάρχης οὗτος οὐδὲν σχεδὸν ἐγεύθη, προσέχων ὅλως εἰς τὰ σπάνια πλεονεκτήματα τῆς ὥρας ἐκείνης, καὶ κατεχόμενος ἀπὸ τὴν πάλιν τῆς καρδίας του προερχομένης ἐκ τοῦ βλαστήσαντος τότε πάθους του. Ἐπειδὴ, ἐκτὸς τῆς μεγίστης δυσκολίας, ἣν προέβλεπεν εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς καρδίας τῆς κομήσεως, ἠσθάνετο ἐνταυτῷ ὅτι ἡ γενναϊότης τὸν ἀπέτρεπε τοῦ νὰ τὴν προσβάλλῃ, καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἐξουσίαν του, ὅπως δελεάσῃ σύζυγον ἄνδρος, ὅστις διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις του ἦτον ἄξιος ἀνταμιωθῆς ἄλλης, καὶ μάλιστα καθ' ὃν καιρὸν οἱ ἐχθροὶ του κατεῖχον αὐτὸν σιδηροδέσιμον. Πῶς, ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ, νὰ ἐπαυξήσω τὰς λύπας του, ἀφαιρῶν ἀπ' αὐτοῦ τὸ μόνον, ὅπερ δύναται νὰ τὰς ἀνακουφίσῃ; Ὅχι, ποσῶς δὲν συγκατατίθεμαι ἡ τῆς κομήσεως ἀρετὴ πρέπει, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, νὰ μοὶ γείνῃ παραδειγματικὴ, καὶ νὰ μ' ἐνισχύσῃ κατὰ τῆς ἐντυπώσεως, ἣν ἐπροξένησαν ἐπὶ τῆς καρδίας μου τὰ θέλητρά της.

Ἐνῷ τοιαῦτα διελογίζετο, ἡ κόμησσα θλιβομένη διότι δὲν ἔτρωγε, καὶ νομίζουσα ὅτι τὰ ἐδέσματα

δὲν ἦσαν ἀρεστὰ εἰς αὐτὸν, ἔσπευσε νὰ δικαιολογηθῇ εἰποῦσα ὅτι ταῦτα ἦσαν ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων τῆς, καὶ ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ἦτο συνειθισμένη νὰ ἔχῃ ὁμοτροπέζον τοιοῦτον μέγιστον μονάρχην, ἐπεκαλεῖτο τὴν ἐπεικὴ συγκατάθεσιν τῆς Α. Μ. καθ' ὃν καιρὸν μάλιστα αἱ ταραχαὶ τῆς πολιτορκίας ἐπέφερον μεγάλην σύγχυσιν εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν οἰκίαν της.

Τῆς λύπης μου τὸ αἷτιον δὲν εἶναι τοῦτο, ἀπῆντησεν ὁ βασιλεὺς στενάχας· βαθέως, ἀλλ' ἡ ταραχὴ τῆς καρδίας μου, προσέθηκε ψιθυρίζων. Ἡ κόμησσα ὁμῶς, ἀπειρος ἐρωτικῶν συνδιαλέξεων, δὲν ἐνόησε παντάπασι τὴν ἀπάντησιν, καὶ νομίσασα ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐλυπεῖτο διὰ τὴν ἀρπαγὴν, τὴν ὁποίαν οἱ Σκῶτοι ἐτόλμησαν νὰ ἐπιχειρήσωσι, τῷ παρετήρησε ταπεινῶς ὅτι ἔπρεπεν ἤδη νὰ λησμονήσῃ τὴν ὕβριν ταύτην, καὶ νὰ εὐχαριστηθῇ διὰ τὴν νίκην, καὶ νὰ χαίρῃ, καθόσον αὕτη δὲν ἐπροξένησε πολλὴν αἱματοχυσίαν.

Ἄ! Κυρία, εἶπε τότε ὁ βασιλεὺς, ἐγκαταλιπὼν τὴν τράπεζαν, καὶ ὁδηγήσας τὴν κόμησσαν πλησίον τινὸς παραθύρου, μὲ εἶνε ἀδύνατον ν' ἀνθέξῃ πλέον, ἢ γενναϊότης μου ἐξηντλήθη, ἂν καὶ ἐπάλασεν ἀρκετὰ πρὸς τὸ πάθος μου τὸ ὅποιον ὑμεῖς μόνον δύνασθε νὰ θεραπεύσετε.

Βασιλεῦ! ἀνεφώνησεν ἐκπληκτος ἡ κόμησσα, νομίσασα ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἠσθάνετο μεγίστην τινα θλίψιν, ἃς μοὶ διακοινώσῃ ταχέως ἡ Υ. Μ. τὴν λύπην της, καὶ εἶμαι πρόθυμος καὶ τὴν τελευταίαν τοῦ αἵματος μου νὰ χύσω βανίδα, ἐὰν αὕτη θεωρηθῇ ἀναγκαία, χάριν τοῦ κυριάρχου, εὐεργέτου, καὶ σωτήρος μου.

Τῆς εὐσπλαγχνίας σας ἔχω ἀνάγκην καὶ οὐχὶ τοῦ αἵματός σας, ἀπήντησεν ὁ βασιλεὺς, ἐπειδὴ αὐτὸ μὲ εἶναι πολυτιμώτατον, καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ χυθῇ· καὶ ἂν ἦν ἀληθὲς ὅτι ἐπιθυμεῖτε τὴν ὑπαρξίν μου, ὀλίγη ἐκ μέρους ὑμῶν συμπάθεια, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὴ ἡ φιλοφροσύνη σας ἐπιβάλλει, δύναται ν' ἀπομακρύνῃ τὴν θλίψιν, τὴν ὁποίαν οἱ ὀφθαλμοὶ σας μοὶ ἐπέφεραν. Ἦλθον ἐνταῦθα νὰ σὰς ὑπερασπισθῶ κατὰ τῶν προπετῶν ἐκείνων τῶν τολμησάντων νὰ σὰς προσβάλωσι, καὶ πρὸς ἀνταμιωθῇ τῆς καλῆς μου διαθέσεως καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν μου, κατεστράφη ὁ ἴδιος καὶ ἡττήθη ἐκ τῆς ἰσχύος τῶν θελητῶν σας. Δὲν πρέπει τάχα νὰ φεισθῇτε ἐνὸς ἡγεμόνος, παρ' οὗ νομίζετε ὅτι ἔχετε ὑποχρεώσεις τινάς, καὶ ὅστις ἐθεώρει ἀείποτε τὴν οἰκογένειάν σας μὲ τινα προτίμησιν; Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ κακὸν ἔγεινε τέλος, δὲν εἶνε ἐπ' ἀναγκῆς ν' ἀναδράμω πρὸς τὸ αἷτιον, ὅπως εὖρω θεωρησίαν; Καὶ εἶνε δυνατὸν νὰ φανῇτε τόσον σκληρὰ ὥστε νὰ μοὶ τὴν ἀποποιήθητε, ἐνῷ μάλιστα γνωρίζετε ὅτι ἐξ αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ μου;

Τοιαῦτα λέγων ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθῇ ἐπὶ πολὺ καθότι ἡ κόμησσα, ἐκπλαγείσα δὲν εἶχε κατὰ νοῦν νὰ τὸν διακόψῃ. Ἀλλὰ στρέψας τὸν λόγον, καὶ πῶς, κυρία, τῇ εἶπε περιπαθῶς, δὲν ἀποκρίνεσθε; λαλήσατε, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ὥραιου σας στόματος ἀναμένω τὴν ἀπόφασιν τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου μου.

Ὁμολογῶ, βασιλεῦ, εἶπε τότε ἡ κόμησσα, ὅτι τοσοῦτον οἱ λόγοι σας μ' ἐξέπληξαν, ὥστε ἀποροῦσα

λέξεων, δι' ὧν νὰ δυναθῶ νὰ σὰς ἐκφράσω τὴν ἐκπληξίν μου, ἔμεινα σιωπηλὴ μέχρι ταύτης τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν μὲ ὑποχρεοῖτε νὰ λαλήσω. Δὲν δύναμαι νὰ συνέλθω· πῶς! νὰ θελήσῃτε ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ν' ἀναμείξετε τόσας προσβολὰς μὲ τόσας κατακαγαθίας, φέρων με εἰς θέσιν τοιαύτην, ὥστε ν' ἀγοράσω διὰ τῆς τιμῆς μου τὴν ἐπίσκεψιν, τὴν ὁποίαν ὑποδοκῆσετε νὰ μοὶ κάμετε; Διέφυγε, βασιλεῦ, τῆς μνήμης σας ἡ μεγάλη πρὸς ὑμᾶς ἀφοσίωσις τῆς οἰκογενείας μου, καὶ σὰς συγχωρεῖ ἡ φιλοφροσύνη νὰ διανοῇσθε ὅπως δελεάσῃτε σύζυγον ἄνδρος, κατεχομένου παρὰ τῶν ἐχθρῶν σας σιδηροδέσιμου; Ἄ! ἀρετὴ με νὰ θρηνῶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐλευθερίας του· ἀρετὴ με νὰ θρηνῶ τὴν ἀπουσίαν του, καὶ μὴν αὐξάνετε τὴν θλίψιν μου διὰ προτάσεων, τὰς ὁποίας παρ' οὐδενὸς ἄλλου τολμητίου, πλην ὑμῶν, ἤθελον ἀκροασθῇ τόσον συγκαταστατικῶς. Ἄν καὶ κυριάρχης, ἡ ἐξουσία σας ὁμῶς, βασιλεῦ, ἔχει ὅρια, καὶ ἐπειδὴ αἰτεῖτε θετικὴν παρ' ἐμοὶ ἀπάντησιν, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σὰς εἰπῶ, ἀνευ παρεκτροπῆς τοῦ πρὸς ὑμᾶς ὀφειλομένου σεβασμοῦ, ὅτι δύνασθε, ἐὰν θέλητε, νὰ μ' ἀφαιρέσητε τὴν ζωὴν, νὰ μ' ἀποστερήσητε παντὸς ἀγαθοῦ, ὅπερ δυνατὸν νὰ ἔχω, οὐδέποτε ὁμῶς νὰ μὲ κατορθώσετε ν' ἀπολέσω τὴν τιμὴν, ἀνευ τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ καὶ τὸ μέλλον ἦθελον μὲ προξενεῖ φρίκην, καὶ ἦτις μόνη δύναται νὰ μὲ παραμυθῇ εἰς τὰς συμφορὰς, ὅσας ἐκ τῆς ὀργῆς σας ἤθελον ὑποστῇ. Ἀλλὰ τί λέγω; δύναται νὰ διεγείρῃ ἡ ἀθωότης τὴν ὀργὴν τῆς Υ. Μ.; τοῦναντίον μάλιστα, ἐὰν ἀπηντᾷτε τὰς ἀδυναμίας τὰς ὁποίας ἐν ἐμοὶ ἦδη ἀναζητεῖτε, δὲν ἦτο χρέος σας, βασιλεῦ, νὰ μὲ κάμετε νὰ αἰσθανθῶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν; Ναι, βασιλεῦ, ὡς πατὴρ τῶν ὑπηκόων σας, αἱ πρὸς ὑμᾶς τῶν συγγενῶν μου ἐκδουλεύσεις, αἱ τοῦ συζύγου μου, ἡ αἰχμαλωσία αὐτοῦ, ταῦτα πάντα δὲν ἔπρεπε νὰ σὰς χορηγήσωσι τὸ δικαίωμα νὰ μὲ τιμωρήσῃτε, ἂν ἡτίμαζον συγγενεῖς καὶ σύζυγον; Πιστεύω ὅτι τοῦτο ἦτον ἀπλὴ ἐκ μέρους τῆς Υ. Μ. δοκιμασία· ἀλλὰ καὶ αὕτη εἶνε δι' ἐμὲ λυπηροτάτη, ὡς ἀποδεικνύουσα ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τῆς ἀρετῆς μου. Ὅθεν, βασιλεῦ, ὅπως καὶ ἂν διαβασάνισω τὸ πρᾶγμα, δὲν εὕρισκω εἰς τοὺς λόγους σας, εἰμὴ ἀφορμὴν θλίψεως καὶ λύπης, διαταρᾶν τὴν χαρὰν, ἣτις ὡς ἐκ τῆς παρουσίας σας, καὶ τῆς φυγῆς τῶν ἐχθρῶν, διεχύθη ἐν τῇ καρδίᾳ μου. Βλέπω καλῶς ὅτι ἡμέρα αὕτη, ἀρξαμένη μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐνεκα τῆς πολιτορκίας, καὶ φωτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ πυρός, τελευταῖα θλιβερά, καὶ πρέπει νὰ σημειωθῇ μετὰ τῶν δυστυχεστέρων τῆς ζωῆς μου. Ἀνάμυστον εἶνε βεβαίως εἰς σύζυγον ἄνδρος αἰχμαλώτου νὰ διάγῃ ἐπὶ πολὺ χαίρουσα, καὶ κατακρίνω ἐμαυτὴν δι' ὅσας στιγμὰς σήμερον διήνυσα τοιοῦτοτρόπως, τιμωρηθεῖσα ἐνεκα τούτου αὐστηρότατα καὶ παρὰ τῆς Υ. Μ.

Ἐνταῦθα τῆς κομήσεως τὰ δάκρυα ἔρρευσαν, ὁ δὲ βασιλεὺς συγκινηθεὶς, καὶ γοητευθεὶς ἐκ τῶν θελητῶν, πολλῶν δὲ μᾶλλον ἐκ τῆς ἀρετῆς αὐτῆς, μετέβη, ἀνευ τινὸς ἀπαντήσεως, εἰς τὸ δι' αὐτὸν ἐτοιμασθὲν οἶκημα, ἐνθα ὑπέκρυψε τὴν ταραχὴν ἣν οἱ

τῆς κομήσεως μετρίοφρονες καὶ πνευματώδεις λόγοι τῷ ἐπέφερον. Ἐθαύμαζε τὴν στερότητα τῶν ἀπαντήσεών της, τὴν ἀκλόνητον ἀπόφασίν της, καὶ ἠναγκάζετο νὰ ὁμολογήσῃ ἐκείνης μὲν τὸ δίκαιον, ἐαυτοῦ δὲ τὴν ἀπάτην. Κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως συνέλθῃ εἰς ἐαυτὸν, καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν καὶ νύκτα διήνυσεν ἐν μέσῳ σκληροτάτης ἀγωνίας· μὴ δυνάμενος δὲ νὰ νικήσῃ ἢ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ πάθος του δι' ἐνόχων πράξεων, ἔκρινεν ἀρμοδίαν τὴν ἀναχώρησιν· δι' ὃ ἔδωκε τὰς ἀπαιτούμενας διατάγας, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ ἰδῇ τὴν κόμησσαν, εἰμὴ καθ' ἣν στιγμὴν ἀνέβη ἐπὶ τοῦ ὀχήματος. Τότε δὲ ἀποχαιρετῶν ἐξώρκειν αὐτὴν νὰ λάβῃ ὑπὲρ αὐτοῦ οἶκτον, καὶ σκεφθῇ περὶ ὧν τὴν προτεραιὴν τῇ εἶχεν εἰπεῖ· ἀλλ' ἡ ἐνάρκτος ἐκείνη γυνὴ τῷ ἀπήντησεν, ὅτι ἀενάως θὰ εὐχεται ὑπὲρ τοῦ θριάμβου τῆς Α. Μ. κατὰ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν αὐτῆς ἐχθρῶν.

Ἐνῷ δὲ ὁ μονάρχης οὗτος ἀνεχώρει τοῦ τόσου εἰς αὐτὸν ὀλεθρίου τόπου, καὶ διέτρεχε τὴν εἰς Λονδίνον ἄγουσαν ὁδὸν, περὶ οὐδενὸς ἄλλου σκεπτόμενος εἰμὴ πῶς νὰ καταβάλλῃ ἢ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ πάθος του, ἢ κόμησσα ἔλαβεν εἰδήσεις περὶ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της, ὅστις ἀπαλλαγεῖς τῆς αἰχμαλωσίας καὶ σπεύδων πρὸς αὐτὴν, ἠσθάνετο καθ' ὁδὸν καὶ ἀπέθανεν. Ἡ κόμησσα ἐθρήνησε πικρῶς τὴν στερήσιν του, καὶ ἀφοῦ παρήλθον αἱ τοῦ πένθους ἡμέραι, καθ' ἃς ὡς ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῆς θλίψεως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς ἄλλο τι, ἐσκέφθη νὰ τακτοποιήσῃ τὰς μικρὰς της ὑποθέσεις, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ παρὰ τῷ πατρὶ αὐτῆς κόμητι δὲ Βαρουκκίῳ (διότι αὐτῆς μὴ τεκνοποίησας, ἡ κομητεία τῆς Σαλισβουρίας ἐμελλε νὰ μεταβῇ εἰς τὸν βασιλεῖα).

Βλέπων δ' ὁ ἡγεμὼν οὗτος ὅτι τὸ φίλτατον αὐτοῦ ἀντικείμενον ἐπέστρεφεν εἰς Λονδίνον, ἐφαντάσθη βεβαίαν πλέον τὴν ἐπιτυχίαν του, καὶ ἀναπτέρωθις ὑπὸ νέων ἐλπίδων, ἔπαυσε νὰ πολεμῇ τὸ πάθος, τὸ φέρον τόσον μεγάλην εἰς τὴν καρδίαν του ταραχὴν. Ἀλλ' ἡ τῆς κομήσεως διαγωγή κατέστρεψε τὰς ἐλπίδας του· καθότι βλέπουσα αὐτὸν νὰ φέρηται ὅπως καὶ εἰς Σαλισβουρίαν, τῷ ἀφῆρσε πᾶσαν εὐκαιρίαν νὰ τὴν βλέπῃ, καὶ προφασίζομένη τὴν χηρείαν της, κατεδίκασεν αὐτὴ ἐαυτὴν εἰς μονήρη βίον, μηδὲν ἄρμόζοντα εἰς χάραν εἰκοσιεξαετῇ, ὑπερτερουσαν κατὰ τὸ κάλλος καὶ τὸν ἔρωτα αὐτόν. Ὁ βασιλεὺς, ἐμβατεύσας εὐθύς εἰς τὸν σκοπὸν της, ἐφαντάσθη ὅτι ἐδύνατο νὰ ὑποχρεώσῃ αὐτὴν νὰ φαίνεται ἐν τῷ κόσμῳ, δίδων ἐπὶ ταύτῃ συναναστροφὰς ὅσον οἶόν τε λαμπράς· ἀλλ' οὐδέποτε ἔλαβε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τὴν ἰδῇ εἰς τινα ἐξ αὐτῶν, διότι οὐδὲν ἰσχυσεν νὰ ἐξάγῃ τὴν κατάκλειστον καὶ ἀφανῆ ταύτην κόμησσαν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός της, διαμένοντος ὡς πρωτοπουργοῦ ἐν Λονδίῳ. Ἀλλὰ τοιαύτη ἀμεμπτὸς διαγωγή δὲν ἤρρεσε τῷ βασιλεῖ, ὅστις ἀπαυδήσας ἐκ τῆς ἐπιμόνου αὐτῆς ἀντιστάσεως, ἀπεφάσισε, συμβουλῇ ἰδιοτελοῦς τινος μᾶλλον ἢ εὐσυνειδήτου ὁπαδοῦ, νὰ ὑπακούσῃ τυφλῶς τὸ πάθος του. Πρὸ τοῦ ἐσχάτου ὁμῶς τούτου μέσου, διέβηεν τὴν ἐξῆς ἱκετικὴν πρὸς τὴν κόμησσαν ἐπιστολήν·

παντήσεως ταύτης τῆς θυγατρὸς του, περιεπύχθη αὐτὴν φιλοστόργως εἰς τὰς ἀγκάλας του, καὶ τῇ διηγήθη τὴν τῶν τρόπων ὁ βασιλεὺς προκατέλαβε τὸν ὄρκον του. Μετὰ ταῦτα δὲ ἀπελθὼν εἰς τὸν μονάρχην, τῷ ἀνέφερε περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς ἀποστολῆς του, διαβεβαιώσας αὐτὸν ὅτι ἐξετέλεσεν ἀκριβῶς τὴν ἐντολήν του, προτρέψας καὶ δεηθεὶς τῆς θυγατρὸς του νὰ μεταμεληθῇ διὰ τὴν τὴν αὐτῆς ἰσχυρογνωμίαν.

Ὁ βασιλεὺς εὐρίσκατο εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν περιμένων ἀπάντησιν μετὰ τὴν ἀξιοπρεπῆ μάλιστα ὁμιλίαν, τὴν ὁποίαν ἀναχωρῶν εἶχεν ἀπευθύνει αὐτῷ ὁ κόμης, συνηθισθὴν ὅτι εἶχεν ἄδικον, καὶ ἐπροσπάθησε νὰ καταβάλῃ τὸ πάθος του. Ἡρυθρίασεν ἀναλογισθεὶς ὁποῖαν αἰσχρὰν ἐντολήν ἠνάγκαζε τὸν κόμην νὰ ἐκπληρώσῃ· ἀφοῦ ὅμως ἐπληροφόρηθη ὅτι ἀνωφελῶς προσέφυγεν εἰς τὰ ἐσχάτα ταῦτα μέσα, ἀπώλεσε πλέον τὴν ἐλπίδα, καὶ μετ' αὐτῆς τὴν ὑπομονήν, ἐκπράζων πᾶν ὅτι τὸ πάθος τῷ ἐνέπνευεν. Ὁ δὲ κόμης προβλέπων ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν θέλει ἀρκεσθῇ μέχρις αὐτοῦ μόνον, καὶ φοβούμενος μὴ θλίψη καὶ αὐτὸς νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸν μεσίτην, βασιλεῦ, τῷ εἶπεν, ἐξεπλήρωσα τὸ χρέος μου· ἐλπίζω ἤδη ὅτι κατέβῃ ἡ Μ. κατὰ τὴν ὑποσχέσιν της, θέλει μοὶ ἀπονεύσει ὅτι παρ' αὐτῆς αἰτήσω. Δὲν ἐπιθυμῶ ἀγαθὰ οὐδὲ θέσεις· ἡ ἡλικία μου δὲν ἀπαιτεῖ ἄλλο τι εἰμὶ ἀνάπαυσιν· ὅθεν αἰτῶ παρ' ὑμῶν τὴν χάριν νὰ μεταβῶ εἰς τὴν γῆν τῆς γεννησέως μου, ὅπως διανύσω ἐκεῖ τὰς λοιπὰς μου ἡμέρας.

Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς συγκατετέθη, ὁ δὲ κόμης ἀνεχώρησεν αὐθημερὸν μετὰ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ υἱῶν, ἐγκαταλιπὼν εἰς Δονδίνον τὴν σύζυγον καὶ θυγατέρα του, μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς οἰκίας. Ὁ βασιλεὺς ἐνόησεν εὐκόλως τὸ αἶτιον τῆς παραιτήσεώς του, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐπεθύμει ν' ἀναιμῆγῃ τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, καὶ ὅτι, πεπεισμένος περὶ τῆς ἀρετῆς τῆς θυγατρὸς του, ἄφινεν αὐτὴν κυρίαν τῶν πράξεων αὐτῆς, ἵνα μὴ ἀποδίδηται εἰς αὐτὸν ἡ πρὸς τὸν βασιλέα διαγωγή της.

Τότε δὲ ὁ ἐραστὴς οὗτος ἡγεμὼν, ἀρροισθεὶς εἰς τὸ πάθος του, περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐσκέπτετο εἰμὶ περὶ τῆς κομῆσεως, ἀμελήσας τὰς ὑποθέσεις του καὶ ἐγκαταλιπὼν τὰς ἡδονὰς, εἰς τὰς ὁποίας πρῶτος ἄλλοτε ἐλίμβανε μέρος. Δὲν ἐγένετο πλέον λόγος περὶ θήρας, καὶ ὅλοι οἱ περίπατοι αὐτοῦ περιορίζοντο εἰς τὸ νὰ διέρχεται πολλάκις τῆς ἡμέρας ἐμπροσθεν τῆς οἰκίας τῆς κομῆσεως, προσπαθὼν νὰ ἐπιτύχῃ ἐνὸς αὐτῆς βλέμματος, ἔστω καὶ τυχαίου· ἀλλ' οὐδέποτε ἤξιωθη αὐτοῦ.

Τοιαύτη διαγωγή ἐξέπληξεν ἅπασαν τὴν αὐλήν· καὶ ἐπειδὴ ὁ ἔρωσ τοῦ βασιλέως δὲν ἦτο πλέον μυστικός, οἱ αὐλικοὶ παρεπονούντο δημοσίᾳ κατὰ τῆς ἐπιμονῆς τῆς κομῆσεως, καὶ τῆς θέσεως εἰς ἣν ἔφερε τὸν βασιλέα. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι εἶνε ἀξία τιμωρίας, οἱ δὲ τὸ πάθος τοῦ μονάρχου δικαιολογούντες, ἐπέμενον νὰ τῷ ἀποδείξωσιν ὅτι διὰ νὰ τὸ εὐχαρίστησῃ ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ καὶ τὴν βίαν, ἀφοῦ δὲν ἐπέτυχε διὰ τῶν περιποιήσεων καὶ τῆς ἀγάπης του. Ἰσως, βασιλεῦ, ἔλεγον οἱ κόλακες, εὐχαριστηθῇ

ἡ κόμηςσα διὰ τὴν βίαν αὐτὴν, ἐπειδὴ συχνάκις, ἐνῶ προσποιῆται τις ὅτι δὲν θέλει νὰ δώσῃ πράγματα τινα, εὐχαρίστως ἀφίνει καὶ κλέπτονται· τοιοῦτος ὁ σκοπὸς τῆς κομῆσεως σήμερον, ὑποκρινομένης ὑπερβολὴν σεμνότητος. Αἱ γυναῖκες εἰσὶν ὅσον καὶ οἱ ἄνδρες εὐαίσθητοι, ὥστε ἀδύνατον νὰ μὴ αἰσθάνηται καὶ αὕτη τὴν ἀξίαν τῆς τρυφερᾶς σὰς ἀγάπης, καὶ τὸ λαμπρὸν αὐτῆς μέλλον, τὰ ὁποῖα θέλουσι κορέσει τὸν ἔρωτα ἅμα καὶ τὴν φιλοδοξίαν της, χωρὶς νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτῆς. Οὕτω, μεγαλειότατε, παρέχων αὐτῇ μέσον νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν φιλοδοξίαν χωρὶς νὰ προσκρούσῃ οὐκ ἀνὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῆς, τῇ προσφέρετε ἀναμφιβόλως τὴν καλλίστην ὑπηρεσίαν, καὶ ἀναγκάζων αὐτὴν νὰ γείνη εὐτυχὴς, θέλετε ἀπολαμβάνει τὴν ἡδονήν, ὅσην θέλετε τῇ προξενήσει. Ὁ δὲ βασιλεὺς, πεισθεὶς εἰς λόγους τὸ πάθος του θωπεύοντα, ἀπεφασίευσεν νὰ ἐκτελέσῃ τὰς δοθείσας αὐτῷ συμβουλὰς· πρὶν ὅμως προσφύγῃ εἰς τὴν βίαν ἠθέλησε καὶ πάλιν νὰ ἐκετεύσῃ τὴν κόμηςσαν, εἰδοποιήσας αὐτὴν ὅτι ἡ ἐκείνη αὕτη θέλει εἶσθαι ἡ τελευταία, καὶ ὅτι ἐὰν ἐπιμένῃ, ἃς ἔχη ὑπ' ὄψιν της ὅτι θὰ μεταχειρισθῇ αὐτὴν ὡς τινα τόπον ἐξ ἐφόδου κυριεύμενον. Ἐπεφρότισε γραμματέα τινα τῆς Ἐπικρατείας ν' ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὴν τὴν ῥηθείσαν παράκλησιν, διακοινώνων πρὸς τοῦτο καὶ εἰς τὴν μητέρα της τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐνδεχομένης ἀρνήσεως τῆς θυγατρὸς της. Ἀλλ' ἡ κόμηςσα καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην ταύτην δέησιν τοῦ βασιλέως ἀπήντησε διὰ τῶν ιδίων, ὡς καὶ πάντοτε, ἀποφατικῶν λέξεων. Μετὰ ταῦτα δὲ εἰς τὸ δωματίον της ἀποσυρθεῖσα, ἄφησε τὸν γραμματέα μετὰ τῆς μητρὸς της, ἥτις μᾶλλον ἐκείνης ἐθορυβήθη, φοβηθεῖσα περὶ τῆς δικαίας τοῦ βασιλέως ὀργῆς, καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς. Διὸ ἀπήτησε νὰ τῇ δοθῇ καιρὸς νὰ συμβουλευσῇ τὴν θυγατέρα της, ὑποσχεθεῖσα νὰ πείσῃ αὐτὴν κατ' εὐχὴν τοῦ βασιλέως. Ὁ γραμματεὺς χορηγῶν τὴν προθεσμίαν, παρέστησεν εἰς αὐτὴν τὰς δυστυχίας, αἵτινες ἠπείλουν τὴν οἰκογένειάν της, ἂν δὲν ἔκαμνε καλὴν χρῆσιν αὐτῆς.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, καὶ τοὶ μὴ βλέπων μεγαλητέρας ἐλπίδας, ἐπέμενεν ὅμως εἰς τὴν δι' οὐποιοῦνδήποτε τρόπου ἀπόλαυσιν τῆς ἐπιθυμίας του. Παρεδέχθη ὅσα ὁ γραμματεὺς αὐτοῦ ἐπραξε, καὶ συνήνεσεν εἰς τὴν δοθεῖσαν προθεσμίαν, ἥτις βραχυτάτη οὖσα, δὲν ἔμελλε νὰ παρατείνῃ ἐπὶ πολὺ τὴν εὐτυχίαν, ἣν ἡ τῆς κομῆσεως μήτηρ ἐπειράτο νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτόν· διότι ἡ ἀγαθὴ αὕτη γυνή, λησμονήσασα ἐν ἀκαρεῖ τὰ αἰσθητά ματὰ μεθ' ὧν διήλθεν ἅπασαν τὴν ζωὴν της, καὶ δειλιάσασα ἐκ τῶν ἀπειλῶν τοῦ γραμματέως, ἔδραμε πάραυτα εἰς τὸν θάλαμον τῆς θυγατρὸς της, καὶ ἀφοῦ διέταξε τὰς θεραπαίνας της ν' ἀποσυρῶσιν, εἶπε μὲ πλήρεις δακρύων ὀφθαλμούς·

Ἐδόξαζον μέχρι τοῦδε τὸν οὐρανὸν ὅτι μοὶ ἔδωκε τόσον ὡραίαν καὶ ἐνάρετον θυγατέρα, ὡς σέ, φίλτατον τέκνον· ἡλπίζον δὲ νὰ ᾔσῃ ἡ παρηγορία τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν ἐμοῦ καὶ τοῦ δυστυχοῦς πατρὸς σου· ἐκαυχώμην διὰ τὴν καλὴν ἀνατροφὴν ἣν σοὶ ἔ-

δωκα, καὶ ἐλογιζόμην ἡ εὐδαιμονεστέρᾳ τοῦ κόσμου μήτηρ. Οἱμοὶ! ἴσως ὑπὲρ τὸ δέον ἐκαυχῆθην· ὑπερήφανος διὰ τὰ προτερήματά σου ὥκτειρον τὸ πλεῖστον τῶν μητέρων. Ἀλλ' ὁ οὐρανὸς, ὀργισθεὶς διὰ τὴν ἔπαρσίν μου, θέλει ἤδη νὰ μὲ ταπεινώσῃ. στρέφων πρὸς ὄνειδός μου ἐκείνο, ἐξ οὗ τὴν εὐτυχίαν ἠρῶμην, καὶ μεταχειριζόμενος ὡς ὄργανον τῆς γενικῆς τοῦ οἴκου μου καταστροφῆς, σέ. Δὲν πρέπει πλέον νὰ διστάζωμεν· τὸ πάθος τοῦ βασιλέως εἰς τοιοῦτον ἐφθασε βαθμὸν, ὥστε δὲν τὸν ἀφίνει, οὔτε τὸν ὀρθὸν λόγον, οὔτε τὴν ἀρετὴν ν' ἀκούσῃ· ὁ δὲ λαὸς, συγκινοῦμενος διὰ τὰς θλίψεις τοῦ βασιλέως του, καὶ θορυβούμενος διὰ τὴν τοσοῦτον πολυτίμον ὑγίαν του, δὲν συνδιαλέγεται περὶ οὐδενὸς ἄλλου, εἰμὶ πῶς νὰ μᾶς καύσῃ ἐντὸς τοῦ οἴκου μας, καὶ νὰ σὲ τιμωρήσῃ, ἐξολοθρεύων ἅπασαν τὴν γενεάν σου. Πάντες κράζουσιν ἀνάθεμα ἐπὶ σέ· διότι τοιαύτη εἶνε ἡ διαφθορὰ τοῦ παρόντος αἰῶνος, καὶ τόσον οἱ κόλακες ἰσχύουσιν, ὥστε δὲν ὑπάρχει μέγας ἢ μικρὸς, ὅστις τὴν ἀντίστασιν καὶ ἀρετὴν σου νὰ μὴ θεωρῇ ὡς ἐγκλημα μέγιστον. Οἱ αὐλικοὶ, οἵτινες ἄλλοτε ἐφθόουν τὴν πρὸς τὸν πατέρα σου εὐνοίαν τοῦ βασιλέως, προσπαθοῦσιν ἤδη νὰ εὐρωσὶ τὴν τύχην των διὰ τῆς καταστροφῆς ἡμῶν, δίδοντες πρὸς αὐτὸν συμβουλὰς ὀλεθρίας, καὶ πείθοντές τον νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἐξουσίαν του, ὅπως καταβάλῃ τὴν ἐπιμονὴν σου. Τὴν ἄρνησίν σου θεωροῦσιν ὅχι ὡς ἀποτέλεσμα τῆς αὐστηρεᾶς σου ἠθικῆς, ἀλλ' ἀλαζονείας, ἣ καὶ πιθανὸν ὡς μυστικὴν τινα κλίσιν, ἥτις σ' ἐμποδίζει ν' ἀνταποκριθῇ πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἐνατενίσῃς ἐπὶ τῆς τιμῆς μεθ' ἧς ζητεῖ νὰ σὲ περιβάλῃ. Ὁ βασιλεὺς πεισθεὶς ἐκ τούτων, ἐπέμενε νὰ ἀκολουθήσῃ τὰς ὀλεθρίας ταύτας συμβουλὰς· διαταγαὶ ἐξεδόθησαν καὶ ἔμελλον νὰ ἐκτελεσθῶσιν, ἐὰν δὲν ἐπετύγχανον διὰ τῶν παρ' ἀκλήσεών μου τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐκτελέσεως ἐπὶ τινα χρόνον, διὰ νὰ σοὶ ἐκφράσω τὴν περὶ τοῦτου ἰδέαν μου, καὶ ἀκούσω τὴν ἀπόφασίν σου. Καθότι ἀφύκτως, ἐὰν αὕτη δὲν ἦνε εὐνοϊκὴ πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως ἔρωτα, ταύτην τὴν ἐσπέραν ἀρπάξασαι ἀπὸ τὰς ἀγκάλας μου, καὶ φέρεσαι εἰς τὰς τοῦ μονάρχου, ὅστις μετὰ ταῦτα, πρὸς ἐξίλασμον τῶν βαιοπραγιῶν, τὰς ὁποίας ἔνεκα τῆς ἐπιμονῆς σου θέλει ἀναγκασθῇ νὰ πράξῃ, θέλει στρέψῃ τὴν ἐκδίκησίν του ἐναντίον ἡμῶν. Ἡδύνασο, φίλτατον τέκνον, δι' ἡπιωτέρου ὁπωσοῦν τρόπου, ν' ἀποφύγῃς πάντας τοὺς ἐπικειμένους σήμερον κινδύνους, καὶ ἀποδίδουσα μικρὰς τινας περιποιήσεις εἰς τὰς τόσας προσπαθείας, τὰς ὁποίας ὁ βασιλεὺς κατέβαλε διὰ νὰ σοὶ φανῇ ἀρεστός, νὰ διατηρήσῃς τὴν ἀγάπην του, χωρὶς νὰ πράξῃς τι δυνάμενον νὰ τὴν ἐλαττώσῃ. Καὶ πρὸς τοῦτο δὲν ἀπηρτεῖτο ἄλλο τι, εἰμὶ νὰ παρέχῃς εἰς αὐτὸν ἐλπίδα, ἄνευ τινὸς ὑποσχέσεως· θὰ ἀνέμενε πάντοτε τὴν εὐτυχίαν του δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου καὶ δὲν θὰ κατέφευγεν εἰς τὴν ὁποίαν σήμερον ἡ διαγωγή σου τὸν ἀναγκάζει βίαν. Πίστευσόν με, θύγατερ, ὅτι δὲν ἀρμύζει, ἐραστὴν μὲ διάδημα περιβεβλημένον νὰ μεταχειριζώμεθα ὡς ἰδιώτην. Οἱ βασιλεῖς ἔχουσι πάντοτε τὴν ἰσχύν, ὥστε νὰ μᾶς κάμωσι νὰ αἰσθα-

νώμεθα ὅτι εἶνε κύριοι ἡμῶν· τοῦτο θέλεις ἀπὸ τῆς σήμερον αἰσθάνθῃ, ἐκτὸς ἂν, ὑπέκουσα εἰς τὴν ἀνάγκην, συγκατατεθῆς εἰς ὅ,τι δύναται νὰ μᾶς ἐξάξῃ τῆς δεινῆς μας θέσεως· οὕτως προλαμβάνεις τὴν τοῦ οἴκου μας καταστροφὴν, καὶ ἀπομακρύνεις τὴν ἐπαπειλοῦσάν μας φοβερὰν θύελλαν. Αὐτηρὸν δι' ἐμὲ εἶνε, τέκνον μου νὰ σοὶ δίδω ἀκουσίως συμβουλὰς ἐναντίας τῆς ἀνατροπῆς καὶ τῶν ἀρετῶν σου· σέ ὀρκίζομαι ὅτι ποτὲ δὲν ἤθελον σὲ παραινῆσαι εἰς τοῦτο, ἐὰν ἐόλεπον μέσον τι, δι' οὗ νὰ ὑπερασπίσῃς τὴν ὑπόληψίν σου καὶ ἀντικρούσῃς τὴν βίαν· ἀλλ' ὅμως ἀνάγκη νὰ ὑποχωρήσῃς εἰς τὴν ἰσχύν. Δύναμαι νὰ ὀπλίσω στρατιώτας διὰ νὰ σὲ ὑπερασπισθῶσιν κατὰ τῶν ἐλλόντων νὰ σὲ σύρῶσιν ἐνόπλιως ἐνώπιον τοῦ βασιλέως; Οἱμοὶ! δὲν δύναμαι εἰμὶ δάκρυα ν' ἀντιτάξω, ἐφ' ὧν οὐδ' ἐλαχίστην θέλουσι δώσει προσοχήν. Καὶ ἂν καλέσω τὰς γυναικὰς μας πρὸς βοήθειαν ἡμῶν, δύνανται αἱ ἡλακτάται αὐτῶν ν' ἀντιπαρταχθῶσι κατὰ δοράτων καὶ ὀπλων, θύγατερ; Βλέπεις ὅτι δὲν ὑπάρχει οὐδὲν μέσον δι' οὗ ν' ἀσφαλίσω τὴν τιμὴν σου· καὶ νομίζω χωρὶς νὰ προσβάλω τὴν ἐμὴν, ὅτι πρέπει νὰ σὲ προτρέψω νὰ προλάβῃς τὰς ἐπαπειλούσας ἡμᾶς συμφορὰς, διότι προκαλοῦσα αὐτὰς καθ' ἡμῶν, οὐδὲν κατορθώνεις.

Ἡ δὲ κόμηςσα, ἀφοῦ ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τοὺς λόγους τούτους, κατελήθη ὑπὸ λυγμῶν, καὶ ἐκ τῆς θλίψεως καταβλήθησιν, ἐπέσε λειποθυμημένη παρὰ τοὺς πόδας τῆς μητρὸς της. Ἡ τάλαινα μήτηρ περὶ τῆς ἐσπευτεν εἰς βοήθειαν τῆς θυγατρὸς της, καὶ διὰ πολλῶν φροντίδων κατάρθωσε νὰ τὴν ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν ζωὴν. Συνελθούσα δὲ, καὶ πρὸς τὴν τεθλιμμένην αὐτῆς μητέρα στραφείσα, τῇ εἶπε μὲ ὄμμα ἄδακρυ καὶ πρόσωπον γαλήνιον· βεβαιώθητε, κυρία, ὅτι οὐδεὶς μέλλει νὰ εἰπῇ ὅτι ἐγεννήθη πρὸς ὀλεθρον τοῦ οἴκου μου, καὶ ὅτι σὰς ἦνοιξα πηγὴν ἀνεξάντλητον δακρύων. Ἐγὼ μόνη θέλω ὑποστῇ τὴν θλίψιν, ἣν ἤδη ὁ κακὸς μου δαίμων μοὶ ἐπιβάλλει· πρέπει, ὡς εἶπατε, νὰ ὑποχωρήσω εἰς τὴν ἰσχύν καὶ τὴν ἀνάγκην, καὶ νὰ ὑποφέρω ὅτι εἶνε ἀδύνατον ν' ἀποφύγω. Ὅθεν ἐκ δύο προκειμένων κακῶν ἰδοὺ ἐκλέγω τὸ μὴ χεῖρον, ἀποφασίζουσα νὰ ὑπάγω πρὸς τὸν βασιλέα, διὰ νὰ διφυλάξω τὴν οἰκογένειάν σας ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ὀργῆς του. Σπογγίσατε τὰ δάκρυά σας, καὶ ὑπάγωμεν τὸ ταχύτερον διὰ νὰ προλάβωμεν τὰς καθ' ἡμῶν διαταγὰς του.

Ἵπερευχαριστηθεῖσα λοιπὸν ἡ μήτηρ αὐτῆς διὰ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν τῆς θυγατρὸς της εὐπειθειαν τὴν ἐνηγκαλίσθη φιλοστόργως, καὶ λαβούσα εἰς συνόδιαν της τὰς θεραπαίνας της, ἔδραμεν εἰς τ' ἀνάκτορα. ἔνθα ἐζήτησε τὸν πρό τινων ὄρων εἰς τὴν οἰκίαν της ἐλθόντα γραμματέα. Ὁ δὲ, ἰδὼν ταύτας ἐξεπλάγη, καὶ ἐσπευσε ν' ἀναγγεῖλῃ τὴν ἀφ' ἑξῆς των πρὸς τὸν βασιλέα, πρὸς ὃν παρουσιάζων αὐτὰς τῷ εἶπε·

Βασιλεῦ! φέρω ἐνώπιον ὑμῶν τὰς κυρίας, τὰς ὁποίας ἡ Μ. ἠύχετο νὰ ἰδῇ.

Τότε ὁ βασιλεὺς προχωρήσας πρὸς αὐτὰς τὰς ἐδέχθη μετὰ τρόπον χαριέστατον· καὶ ἀφοῦ ἡ μήτηρ διέ-

ταξες τὰς θεραπεινίδας της ν' αποσυρθῶσι, με φωνὴν τρέμουσαν καὶ τετραγαμμένην τῷ εἶπεν·

Ἰδοὺ, βασιλεῦ! σὰς σέρω τὴν θυγατέρα μου διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὰς θλίψεις τὰς ὁποίας αὕτη ἐπροξένησεν εἰς τὴν Υ. Μ. Σὺς ἰκετεύω δὲ νὰ τὰς λησμονήσῃτε, καὶ μὴν ἀποδώσῃτε αὐτὰς εἰς τοὺς λοιποὺς τῆς οἰκογενείας μου.

Ἐστὲ βεβαία, κυρία, ὑπέλαβεν ὁ ἐραστής, ὅτι τὸ βῆμα ὅπερ πρὸς χάριν μου ἐκάματε, ἐξελείπει ὅλου τοῦ παρελθόντος τὰ ἀμαρτήματα· ἡ δὲ χάρις τοῦ νὰ ἐλθῇ ἐκουσίως πρὸς με ἡ θυγάτηρ σας. Χωρὶς νὰ με ὑποχρεώσῃ νὰ καταφύγω εἰς τὸ σκληρὸν μέσον τῆς βίας, με ἀποζημιᾷ δι' ὅσα ἐκ τῆς σκληρότητός της ἔπαθον. Ἐλπίζω ὅτι πῶποτε δὲν θέλετε ἀμφοτέρω μεταμεληθῇ διὰ τὴν προσπάθειάν σας τοῦ νὰ μ' ἐυχαριστήσῃτε, ἀπ' ἐναντίας μάλιστα θέλετε εὐφημήσῃ τὸν τρόπον, καθ' ὃν θέλω ἀναγνωρίσει τὰς καλοκαγαθίας ὑμῶν.

Οὕτως ἡ μὲν μήτηρ, ἐμπλῶς χαρᾶς καὶ λύπης, ἀπεσφόρη, ἐγκαταλείψασα τὴν θυγατέρα της εἰς τὴν τοῦ βασιλέως ἐξουσίαν, ὁ δὲ ἡγεμὼν χαίρων, ἐξέφρασεν εἰς τὴν ὠραίαν κόμησάν πάν ὅ,τι ἄδρὸν καὶ περιπαθεὶς τῷ ἐνέπνεε τὸ ἐξαρθρὸν πάθος του, καὶ λησμονήσας ἐπὶ μιᾷ στιγμῇ τὸ μεγαλεῖόν του, ἐξήλθεν πρὸ τῶν ποδῶν της λαβὼν πρόσωπον ἐραστοῦ ὑποτελοῦς.

Οὕτω δὲ ἐν παραφορᾷ ἐκφράζοντα τὸν σφοδρὸν αὐτοῦ ἔρωτα διακόψασα ἡ κόμησσα, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τῇ χάριση στιγμὴν τινα ἀκροάσεως.

Πιστεύσατε, Μεγαλειότατε, εἶπε τότε ὅτι δὲν ἤλθον ἐνταῦθα ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀντισταθῶ εἰς τὰς θελήσεις σας, οὐδὲ νὰ ἐξακολουθήσω νὰ τὰς ἀποκρούω· ὅχι, βασιλεῦ, εὐρίσκωμαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σας, καθίσσον οὕτως ἡθέλησεν ἡ εἰμαρμένη, καὶ οἱ παραδόσαντές με ἐγγύτεροι συγγενεῖς μου, ἐνῷ οὗτοι ὠφελον νὰ μ' ἐνισχύσωσι κατὰ τῶν ἀπαιτήσεών σας διὰ τῶν αἰσθημάτων τῆς ἀρετῆς, ἅτινα σήμερον βιάζομαι νὰ παραβῶ. Τοιοῦτο τὸ πεπρωμένον μου. Ἦδη ἐπιθυμῶ νὰ πεισθῇ ἡ Υ. Μ. ὅτι δὲν ἤμην ἐγὼ ἡ μέλαινα τοῦδε ἀντιστάσα, ἀλλ' ἡ ἀνατροπὴ τὴν ὁποίαν οἱ γονεῖς μου ἐπεμελήθησαν νὰ μοὶ δώσωσι· βεβαιώθητε ὅτι εὐαίσθητος εἰς τὰς εὐεργεσίας καὶ τὴν ἀξίαν σας, κηχόμενος νὰ ὑπῆρχε τὸ μεταξὺ ἡμῶν διάστημα μικρότερον, ὥστε νὰ εὗρω τὸ μέσον δι' οὗ νὰ σὰς εὐχαριστήσω ἄνευ ἐνοχλῆς. Ἰδοὺ, βασιλεῦ, ὁποῖα τὰ πρὸς ὑμᾶς αἰσθημάτων μου· ἤδη δὲ ἐπιθυμῶ νὰ μάθω καὶ τὰ ὑμέτερα, τουτέστιν ἐάν με τιμᾶτε δι' εἰλικρινοῦς ἀγάπης, ἢ ἂν προτιθέσθε νὰ εὐχαριστήσῃτε ἀπλῶς ἐν πάθος, ἢ μήπως ἐκ τῆς εὐχαριστήσῃτε ἀπλῶς ἐν πάθος, ἢ μήπως ἐκ τῆς ἐπιμονῆς μου παροξυνθέντες, ἐφιλοτιμήθητε νὰ θριαμβεύσῃτε. Ἡ φιλοτιμία, βασιλεῦ, με ἀναγκάζει νὰ σὰς ζητήσω τὰς πληροφορίας ταύτας, τὰς ὁποίας παρακαλῶ νὰ μοὶ δώσητε. Τότε ὁ βασιλεὺς διεβεβαίωσεν αὐτὴν, ὅτι τὴν ἡγάπα, ὅσον οὐδεὶς ποτὲ ἡγάπησε. Βασιλεῦ, ἀπήντησεν αὕτη, δὲν δύναμαι περὶ τούτου νὰ πεισθῶ διὰ λόγων, ἀλλὰ δι' ἔργων. Χάριν τινὰ μέλλω παρ' ὑμῶν νὰ ζητήσω, ὀρκισθῆτέ μοι, βασιλεῦ, ὅτι θέλετε με τὴν δώσει διὰ νὰ πεισθῶ μάλλον περὶ τῆς ἀγάπης σας.

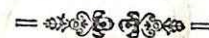
Ὁ δὲ βασιλεὺς ὠκίσθη τότε εἰς ὅ,τι ἀγαπητὸν καὶ ἱερὸν εἶχεν ὅτι θέλει δώσει εἰς τὴν κόμησάν πάν ὅ,τι ἤθελε παρ' αὐτοῦ αἰτήσῃ, ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸ ἡμισυ τῆς βασιλείας του, μνηθεὶς κατὰ τοῦτο τὴν πρὸς τὴν βασίλισσαν Ἐσθὴρ μεγαλοδωρίαν τοῦ Ἀσσυρίου. Ἀλλ' ὁποῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς τοῦ ἡδὴ ὀρκισθέντος ἡγεμόνος, ὁπότε ἡ κόμησσα, ἀνασπᾶσασα με ἡλὸς χαρίεν καὶ σταθερὸν ἐκ τῆς ζωῆς της ἐγχειρίδιον, ὅπερ ἐπρομηθεύθη ἀρότου τὴν ἡπείλουν, εἶπε πρὸς αὐτόν· Βασιλεῦ, ἡ χάρις ἦν παρ' ὑμῶν θὰ αἰτήσω εἶνε τοῦ νὰ μὴ παραβιάσῃτε τὴν τιμὴν μου· διότι, τούτου γενομένου, ἐπινοεῖτε, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει σὰς ὀρκίζομαι ὅτι θέλω βυθίσει τὸ ἐγχειρίδιον τούτο εἰς τὸ στήθος μου. Εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται νὰ ἐκλέξητε ποῖος τῶν δύο τούτων ὅρκων ἐπιθυμεῖτε νὰ ἐκπληρωθῇ. Καὶ ταῦτα εἰπούσα, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας του, καὶ διὰ τῶν δακρύων ἐπειράτο νὰ πείσῃ αὐτὸν ἵνα τὴν ἀγαθὴν μερδα λάβῃ. Ὁ οὐρανὸς εἰσήκουσε τὴν δέησίν της· καθότι ὁ βασιλεὺς, συγκινηθεὶς καὶ θαυμάσας τὴν ἀρετὴν καὶ γενναίωσιν τῆς κόμησσης, ἐγερόθη, τῇ εἶπε, κυρία, δὲν δύναμαι ν' ἀντιβῶ πλέον· ἐθριαμβεύσατε· καὶ ἐπιθυμῶ ἀπὸ τῆς σήμερον νὰ δημοσιεύσω τὸν θρίαμβον τούτον στέφον τὴν ἀρετὴν σας. Τοῦτο εἶνε τὸ τελευταῖον καὶ μόνον μέσον, δι' οὗ δύναμαι νὰ εὐχαριστήσω τὸν ἔρωτά μου χωρὶς νὰ φανῶ καὶ ἐπιόρκος, νὰ καταστῶ εὐτυχὴς καὶ νὰ τιμῶμαι ἐπαξίως ὑμᾶς, ἥτις εἰσθε ἀξία θρόνου· ὅθεν ἐτοιμασθῆτε νὰ βασιλεύσητε τῶν Ἀγγλων, ἀποῦ ἐδρασιεύσατε τῆς καρδίας μου.

Ταῦτα δ' εἰπὼν, διέταξε νὰ καλέσωσι τοὺς εἰς τ' ἀνάκτορα παρευρισκομένους ἄρχοντας, προσκαλέσας συγχρόνως καὶ τὴν μητέρα τῆς κόμησσης μετὰ τῶν κυριῶν τῆς συνοδίας της. Συνελθούσθων δὲ ἀπάντων διέταξε νὰ προσκυνήσωσι τὴν βασίλισσάν των, εἰς τὸν δάκτυλον τῆς ὁποίας ἔθεσε λαμπρότατον ἀδάμαντα, συγχρόνως ἀσπασθεὶς αὐτὴν ὡς σημεῖον ὑποτάξεως κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἀγγλων. Διέταξε δὲ παραυτίκα τὸν τῆς Βουράκης ἐπίσκοπον διακεκριμένον διὰ τὴν παιδείαν του, νὰ εὐλογῇ τὸν γάμον, ἀποῦ προηγουμένως διεκοίνωσεν εἰς τοὺς παρευρεθέντας τὴν μετὰ αὐτοῦ καὶ τῆς κόμησσης διατρέξασαν μυστικὴν σκηνὴν, παρουσιάσας συγχρόνως καὶ τὸ ἐγχειρίδιον ὡς πειστήριον τῆς ἀρετῆς της. Ὁ βασιλεὺς ἐχορήγησε πρὸς τὴν νεάν αὐτοῦ σύζυγον ἐτήσιον εἰσόδημα, καὶ ἐδωρήσατο τὸ δουκάτον τῆς Λαγκαστρίας, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποκτήσει, ἐκ τινος δημεύσεως. Ἡ κόμησσα χωρὶς νὰ ἐπαρθῇ διὰ τὴν ἀπροσδόκητον τῆς τύχης της μεταβολὴν, κηχρόστησε τὸν βασιλέα διὰ συγκινητικωτάτων λέξεων· ἡ μήτηρ της δι' ἀρθρῶν χαρᾶς δακρύων ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην της· καὶ πάντες οἱ παρευρεθέντες ἐπευφάνθησαν εἰς τὴν γενναίαν ταύτην τοῦ βασιλέως πράξιν. Ἐστάλησαν κατεπειγόντως ταχυδρόμοι πρὸς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τῆς κόμησσης, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς ἀφίχθοντας, ἐνηγκαλίσθη μετὰ στοργῆς συγγενικῆς, δαψιλεύσας πρὸς αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἀγαθὰ καὶ τιμὰς.

Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐκ τῆς σπουδῆς τοῦ βασιλέως ὁ

γάμος ἐτελέσθη ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης πομπῆς, πρὸς διωρίσιν διὰ τὴν τελετὴν ταύτην ἡ πρώτη Ἰουλίου, καθ' ἣν προσεκληθῆσαν πάντες οἱ Ὀμότιμοι. Τὴν παραμονὴν δὲ τῆς ἡ βασιλίσσα μετ' ἐμφανείας, μετέβη ἐκ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὸν πατρός της τὸν οἶκον, ἐξ οὗ μετὰ ταῦτα ἡ συνοδία τὴν ἔφερεν εἰς τὸν τοῦ Οὐεστμίνστερ ναόν, ἐνθα ὁ βασιλεὺς ἐπ' ἀνέλαβε τὰς ὑποσχέσεις τοῦ γάμου των, μετὰ τὴν τελετὴν τοῦ ὁποίου ἠκολούθησε καὶ ἡ στέψις τῆς συζύγου του ὡς βασιλίσσης. Αὕτη δὲ περιβέβλημένη τὴν βασιλικὴν στολὴν, καὶ στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρουσα, συνωδεύθη ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων τοῦ βασιλείου εἰς τὰ ἀνάκτορα. Γυναικες καὶ παρθένοι διεσκόρπισαν ἄνθη ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐμελλε νὰ διέλθῃ ὁδῶν, καθωράσσαι ταύτας καὶ διὰ λαμπρῶν πετασμάτων· ὁ δ' ἄρ' ἀντήγει ἐκ τῶν κραυγῶν τοῦ λαοῦ, συνωθουμένου καὶ κράζοντος· Ζήτω ἡ ὠραία βασίλισσα, ἦν τινα ἔσπευσεν ἡ ἀρετὴ αὐτῆς! Εἰς δὲ τ' ἀνάκτορα ἐγένοντο ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εὐωχίαι καὶ χοροὶ, εἰς τινα τῶν ὁποίων ὁ Ἐδουάρδος καθιέρωσε καὶ τὸ τῆς Κάλτης παράσημον τὸ τόσον καὶ σήμερον ἐν Ἀγγλίᾳ τιμώμενον.

ΜΑΡΙΑ ΑΝΔΡΙΕΤΟΥ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ Τῷ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙῳ

ΕΚΘΕΣΕΩΣ.

—0—

Ἡ ἐπέτειος ἐκθεσις τῶν ἔργων τῶν μαθητῶν τοῦ Πολυτεχνείου, γινομένη ἄλλοτε μὲν ἐν Αὐγούστῳ, πρὸ δύο δὲ ἐτῶν ἐν Ὀκτωβρίῳ, ἀνεβλήθη κατὰ τὸ λήξαν ἔτος μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου ἕνεκα διαφόρων περιστάσεων καὶ τῆς ἀποδημίας τῆς Α. Μεγαλειότητος, τοῦ Βασιλέως, ὅστις πρὸς ἐμφύχωσιν τοῦ καταστήματος παρευρίσκειται καθ' ἕκαστον ἔτος εἰς τὴν ἐκθεσιν ταύτην. Ἡ ἐκθεσις τῶν καλλιτεχνημάτων δὲν εἶνε παρ' ἡμῖν ξένη, ἀλλὰ πατρῶν ἔθος, ἂν καὶ τὸ πάλαι ἰδίως οἱ καλλιτέχναι ἐξέθετον τὰ ἑαυτῶν ἔργα ὁσάκις δὲν διηγωνίζοντο. Κατὰ δὲ τὴν ἀναγέννησιν τῶν τεχνῶν, τὸ ἔθος τοῦτο ἀνεκαινίσθη ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, μετὰ ταῦτα δὲ ἐπεκράτησε καὶ ἐν Γαλλίᾳ· καὶ πρῶτον ἐν 1699 ἐγένετο ἐν Παρίσι καλλιτεχνικὴ ἐκθεσις. Μετὰ ταῦτα δὲ, ἀναγνωρισθέντων τῶν μεγάλων ὠφελμάτων ἅτινα ἐκ ταύτης προκύπτουσιν, οὐχὶ μόνον ἐμυμήθησαν αὐτὴν καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη, ἀλλὰ τὴν ἐφήρμοσαν καὶ εἰς τὰ διάφορα ἔργα τῶν βιωφελῶν τεχνῶν, καὶ εἰς τὰ τῆς γεωργίας προϊόντα, πέρυσιν δὲ συνεκροτήθη καὶ ἡ θαυμασίως ἐκείνη παγκόσμιος ἐκθεσις, τῆς ὁποίας μεγάλα ἔσονται τ' ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὴν πρὸδον τῶν τεχνῶν.

Ἐν Ἑλλάδι δὲ κατὰ πρῶτον κατὰ τὸ 1843—4

τῇ 18 Ἰουλίου ὁ νῦν Διευθυντὴς τοῦ Πολυτεχνείου, γνωστὸς διὰ τὸν πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν ζήλον του, ἀνεκάλεσε παρ' ἡμῖν τὸν καλὸν τῆς ἐκθέσεως ἀγωνά. Ἡ δὲ κατὰ τὰ δύο πρῶτα καλλιτεχνικὰ ἔτη ἐμφανισμένη πρὸδος κῦψεσε θαυμασίως, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐκτεθέντων πινάκων, τοὺς ὁποίους μακρὸν ἦν λέν εἶσθαι ν' ἀντιγράψωμεν ἐνταῦθα. Ὅθεν περιοριζόμεθα νὰ περικεφαλώμεν τὸν περιεργὸν ἀναγνώστην εἰς τὰς ἐνικυσίους περὶ τούτου ἐκδεδομένους ἐκθέσεις τοῦ Διευθυντοῦ. Κατ' ἐλχθὴ δὲ ἀξιολογὸς πρὸδος οὐ μόνον ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκτεθέντων ἔργων καὶ τὴν ποιότητά αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸ εἶδος· διότι ἀμέσως κατὰ τὸ ἔτος 1845—6 οἱ μόνον τὰ ἐλαογραφήματα καὶ τὰ ζυλογραφήματα ἦσαν τριπλάσια τῶν κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος, ἀλλὰ καὶ τινὰ ἐξ αὐτῶν ὑπερεπηνέλησαν ὑπὸ τῶν ἐπὶ τεχνολογικῇ προσηλθέντων ζένων ἀρστοτεχνῶν. Πρὸς τούτοις δὲ οἱ ἐκθέτες ἦσαν ὑπὲρ τοῦς διπλασίους, καὶ τότε ἐφάνησαν τὸ πρῶτον καὶ ἔργα σιδηρουργίας, ζυλουργίας, τεκτονικῆς, ῥαπτικῆς κτλ. Οἱ καίριοι κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη φαίνονται ἐτι ὠριμώτεροι καὶ ἀφρονώτεροι, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ζυλογραφίαν, δι' ἧς τὸ πρῶτον παρ' ἡμῖν ἐξεπονήθησαν ἔργα ἐράμιλλα τῶν ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ. Κατ' ὀλίγον δὲ πλὴν τῶν ῥηθειῶν τεχνῶν, ἐπέδειξαν προϊόντα ἀξία λόγου προσέτι καὶ αἱ ἐφεξῆς τέχναι· ἡ ἀγγειοπλαστικὴ, ἡ ἑδروποιία, ἡ μεταξουργία, ἡ σχοινοποιία, ἡ βαμβακοκλωστικὴ, ἡ τοιχογραφία, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ λυχοποιία, ἡ γλυπτικὴ κτλ.

Ἡ ἐπιβρὸς ἐπομένως τοῦ Πολυτεχνείου εἰς τὴν πρῶτον τῆς καλλιτεχνίας καὶ τὴν διάδοσιν τῶν κατ' αὐτὴν ὑγιῶν ἀρχῶν, εἶνε προφανὴς, οὐ μόνον ἐκ τῶν ἐκαστοτε ἐκτεθειμένων ἔργων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς δι' αὐτοῦ βελτιώσεως πολλῶν βιωφελῶν τεχνῶν· διότι πλῆθος μερακίων καὶ νεανίσκων ἐτησίως τὰ στοιχεῖα τῆς καλλιτεχνίας προσκτώμενα, ἀγαθῶς τὴν ἀνατροφὴν αὐτῶν· οἱ δὲ καὶ ἰδιαιτέρας κλίσεως εὐμοιρῶσαντες, καὶ καλλιτεχνίαν τινα, ὡς κύριον ἔργον, ἀσχοῦσιν. Ὅθεν καὶ διδασκάλους τῆς ἱερογραφίας, καὶ γλύπτας, καὶ τοιχογράφους, καὶ ζυλογράφους, καὶ ζωογλύπτας, καὶ πρωτοτέκτονους, καὶ κοσμηματογράφους δοαίλους ἤδη ἔχομεν. Οἱ δὲ τέλος πρὸ πολλοῦ βιωφελῇ τινα τέχνην ἀσχοῦντες, καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀτέλειαν συνωρῶντες, αὐθόρμητως σπεύδουσι διὰ τῶν ἐν τῷ Πολυτεχνεῖῳ μαθημάτων νὰ βελτιωθῶσι· καὶ τινες ὑπὲρ πάντας προσδοκίαν ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ. Ὅθεν οὐ μόνον τὰς πρῶτον διὰ τῶν Ἰταλῶν παρ' ἡμῖν γενομένης τοιχογραφίας κατὰ πολὺ ὑπερβαίνουσιν αἱ τῶν ἐν τῷ Πολυτεχνεῖῳ διδασκθέντων τοιχογραφῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπιπλά τινῶν ἡμετέρων ἐργοστασιάρχων, καὶ τὰ ἐν τοῖς περιοδικῇ συγγράμμασιν, οἷον τῇ Πανδῶρᾳ πολλὰ ὑπὲρ τῆς τέχνης συνενεγκούσης ζυλογραφήματα, ἀνευθροιάτως δυνάμεθα νὰ παραβάλλωμεν πρὸς ἀντίστοιχα Εὐρωπαϊκὰ ἔργα, καὶ ἄλλα ἄλλων τεχνῶν ὄντως βαναύσως τὸ πρὶν κατασκευαζόμενα.

Ἐκ τῶν ζυλογραφημάτων τούτων παραλέτομεν τρία ἐνταῦθα, τὸ μὲν παριστῶν τὸν Ἰάσωνα τοῦ πε-

ριφήμου γλύπτου Θορυάλοδεν, τεχνούργηθ' ὑπὸ δὲ ἄγγειον Ἑλληνικόν, ἔργον Νικολάου Ἀρμάνου Γηνίου ἐπίσης, καὶ τὸ ἄλλο κιονόκρανον Ἰωνικῆς παραστάδος, ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου Γ. Παναγιώτου. (*)

Καθ' ἑκάστον τεχνούργημα δύο τινα πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν· τὸ σχῆμα αὐτοῦ καὶ τὴν διασκευὴν τῆς ὕλης αὐτοῦ· καὶ κατὰ τινες μὲν τέχνες, οἷον τὰς καλλιτεχνίας, τοῦ σχήματος ἡ κατασκευὴ εἶνε

δὲν λογίζεται, οἷον ἡ ἀρτοποιία, ἡ βαφικὴ, ἡ βυρσοδεψικὴ.

Τοῦ μὲν λοιπὸν σχήματος ἡ κατασκευὴ εἶνε ἔργον τῆς καλλιτεχνίας ἰδίων· τῆς δὲ ὕλης ἡ ποιότης καὶ διασκευὴ εἶνε ἔργον τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν, τῶν μαθηματικῶν καὶ μηχανικῶν ἐφαρμογῶν· οἷον τῆς κατασκευῆς τῶν καπναγωγῶν, τῆς βαφικῆς, τῆς γεφυροποιίας, τῶν ὑδραυλικῶν ἔργων κτλ. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐνότητα τοῦ τεχνουργήματος, ἡ σχέσις τῆς ποιότη-

Ἀγγεῖον ἀρχαῖον.

τὸ κυριότατον τοῦ τεχνίτου μέλημα· κατ' ἄλλας δὲ τὸ σχῆμα εἶνε μὲν οὐσιωδέστατον, ἀλλὰ καὶ τῆς ὕλης ἡ ποιότης εἶνε ἐξίσου οὐσιώδης, οἷον ἡ τραπεζοποιία, ἡ κρηπιδοποιία, ἡ ἱματουργία κτλ. Κατ' ἄλ-

(*) Σ. Σ. Περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς τελειοποιήσεως εἰς ἣν ἔφθασεν ἡ Ἑλληνικὴ ζωιογραφία, δὲν δύναται τις εὐκόλως νὰ κρίνῃ ἐκ μόνων τῶν ἐκτυπωμάτων· διότι ἡ τέχνη τῆς ἐκτυπώσεως τῶν εἰκόνων, ἄλλη παρὰ τὴν τέχνην τῆς ἐκτυπώσεως τῶν στοιχείων, δὲν ἐνισχύθη εἰσέτι παρ' ἡμῖν διὰ τὴν ἑλλειψιν κυρίως χρηματικῶν πόρων.

Ἰάσων.

τητος πρὸς τὸ σχῆμα εἶνε στενοτάτη· διότι ὁ ἀγγειοπλαστής, φερόμενος, καλῶς εἰδὼς τὴν μέξιν καὶ ὅπτησιν τῆς ἀργίλου καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν γανωμάτων, καὶ ἄμοιρος καλλιτεχνίας, θέλει κατασκευάσει ἀκομψὰ καὶ ἀηδῆ καὶ πολλάκις ἀσύμφωνα πρὸς τὴν χρῆσιν τὰ ἀγγεῖα· ἐκεῖνα δὲ ἀγνοῶν, καὶ τῆς καλλιτεχνίας εἰδήμων, θέλει κατασκευάσει καλὰ μὲν ἀγγεῖα, εὐθραστα ὅμως καὶ κακῶς γεγανωμένα. Διὰ ταῦτα τὸ ὅριον τὸ χωρίζον τὴν καλλιτεχνίαν τῆς βαναυσουργίας εἶνε λίαν δυσδιάκριτον.

Ἡ ἑνωσις ἀμφοτέρων τῶν σκοπῶν ἐν τῇ αὐτῇ σχολῇ εἶνε ἔργον λίαν δυσχερὲς, μέσων μεγάλων καὶ περιστάσεων οὐ τῶν τυχουσῶν δεόμενον.

Καὶ ὅμως εἰς τὴν κατὰ τὰ ἐνόντα ἑνωσιν τῶν δύο σκοπῶν, παντάπασιν ἀγνοοῦσι τὰ τῆς τέχνης. Τούτων σκοπῶν, ἐμφρόνως γενομένην, ὁρεῖται ἡ ἑνωσις· ἡ ἑνωσις τῶν σκοπῶν, ὅπου οἱ τῶν πραγμάτων ὁρίσμοι

Ἰωνικὴ παραστάς.

νοῦντες, ὅτι ἐξ ἐργοστασίων παρὰ τῷ Πολυτεχνεῖοι πρακτικῶς μὴ ὄντες διαδεδομένοι, συνεχῶς διαστρέφονται. Κατὰ δὲ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐκθέσεως, παρόντος τοῦ

βασιλέως, τοῦ ὑπουργείου καὶ πολλῶν ἐπισήμων ζέοντων, ἐν τῷ μέσῳ πλήθους φιλοθεσμονῶν, ὁ Διευθυντὴς ἐξεφώνησε λόγον λίαν κατ'ἀλλήλον περὶ τῶν διαγωνισμάτων, καὶ τῶν ἐκτεθέντων ἔργων καὶ τοῦ Σχολείου. Ἐν γένει παρεξέθη δὲ δις· τὸ μὲν διὰ τὴν περιγραφήν διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν περιέργειαν τοῦ κοινῶς παριστανόμενον ἐκπληκτικὸν σύμπλεγμα τοῦ Φαρναείου Ταύρου, τὸ δὲ, διὰ τὴν πρόδωκον εἰς τὴν φιλοτέχνητον νεολαίαν ἐμψυχόν τι παρ'ἀδειγμα ἐξόχου καλλιτεχνικοῦ βίου, σκιαγραφῶν τὸν τοῦ ἀριστέχου Δαυτῶ, τοῦ γλύπτου, ὅστις ὡς φαινόν μετέωρον καὶ ἀγγελος καλλιτεχνικῆς προόδου, ἐπεφάνη ἐν ἡμῖν μεγαλοχολικῶς ὑπερκύπτων ὑπὲρ τὰ ἐρημικὰ τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας ἐρείπια, καὶ φιλέλλην τεχνολογίας τῶν τοῦ παρόντος ἔτους διαγωνισμάτων.

Κατὰ τὸν διαγωνισμὸν τῶν κατωτέρω μάλιστα τάξεων μεθ' ἡδονῆς καὶ τέρψεως παρατηρήσαμεν ἀκριβῶς μονογράμματος, καὶ αἰσθητικὴν ἐν γένει ἀντίληψιν τοῦ σχήματος. Ταῦτα ἀναγγέλλουσι τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τῆς ἐν τῷ Πολυτεχνεῖο τέχνης, καὶ τὴν πύκνιστον φιλοτεχνίαν τῶν Ἑλλήνων. Χαίρετε, ὦ νεανίσκοι, δημιουργοὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς καλλιτεχνικοῦ κόσμου· ἰλαρὰ ἡ Πατρίς ὅς τις προσαγορεύει, καὶ εἰς τοὺς χαρακτῆρας ὑμῶν ὡς εἰς ἀρχαίας ἀναμνήσεις ἀτενίζει!

Ἀλλὰ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει καλλιτεχνημάτων, τὰ ὁποῖα μακρὸν ἤθελεν εἶσθαι νὰ περιγράψωμεν, ἐξέρχεται τὸ τοῦ Δαυτῶ. Θεορίου, ἀξίου υἱοῦ τοῦ ἀκροῦ φιλολόγου καὶ ἀκροῦ φιλέλληρος Εἰρηναίου Θεορίου. Πατροπαράδοτον ὁ ἀριστοτέχνης οὗτος ἔχων τὸν φιλελληνισμὸν, ἐποίησε σχεδιογράφημα εἰκόνος, τὸ ὁποῖον ἀποροῦσαι προσβλέπουσιν αἱ σκιὰι τοῦ Ἀπελλοῦ καὶ Παρμένειου· εἶνε δὲ αὕτη γραφικὴ ἀπεικόνισις δημοτικῶς τινος Ἑλληνικοῦ ὅσματος παριστάνοντος τὸν Χάριον. Ἡ ὑπόθεσις ὁμολογουμένως εἶνε δυσκολωτάτη, διότι τὸ πλῆθος καὶ ἡ ποικιλία τῶν ἐπεισοδίων τῆς ποιητικῆς εἰκόνος, δυσκολωτέραν καθιστῶσιν τὴν ἐνότητα τῆς γραφικῆς εἰκόνος. Καὶ ὅμως ὁ φιλέλλην ἀριστοτέχνης ἐπιτυχέστατα ἔλυσε τὸ πρόβλημα, νικήσας μεγάλας δυσκολίας, διότι ἡ κυρία σκηνὴ εἶναι ἐν τῷ αἵθερι, πολλὰ δὲ τῶν ἐπεισοδίων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ὀλίγας ἀνατομικὰς δυσκολίας προκύπτουσας ἐκ τοῦ ἐκτάκτου τῶν θέσεων. Ἐξαιρετικὸς δὲ τὸ ἔργον ὁ Κ. Θεορίσιος δι' ὀλίγων ἡμερῶν· ἀλλὰ τὸ ἀκριβὲς καὶ ἀβρόν τοῦ μονογράμματος, τὸ περιεχόμενον τῶν προσώπων, τὸ ἐπιχάριτον τῶν θέσεων, ἡ καλλιτεχνικὴ ἐν γένει ζωὴ τῆς εἰκόνος, ἀναγγέλλουσιν ἐξόχου καλλιτέχνητος ποίησιν. Εὐτυχὴς ἡ φιλοτέχνητος νεολαία ἀνείλε καὶ ἄλλα τοιαῦτα παρ'ἀδειγματα, καθ' ἃ φωρὰ καὶ δημιουργοὺς ἡ μεγαλοφυΐα.

Ὁ Κ. Μαρκελάς, ζωγράφος ἐκ Νεαπόλεως, ἐξεθῆκε καλὸν ἐλαιογράφημα παριστάνον τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν, εὐστόχως ἀμφοτέρως χαρακτηρίσας.

Μεταξὺ τῶν λοιπῶν εἰκόνων τῶν ὑπὸ νέων Ἑλλήνων ἐκπονηθεισῶν, διέπρεπεν ἡ ὑπὸ τοῦ Κ. Σ. Χατζογιαννακοπούλου εἰκὼν τοῦ Μενιάτου, ἥτις φυσικώτατα καὶ χαρακτηριστικώτατα τὸ πρόσωπον ἐπεδείκνυε, καὶ ἡ μικρὰ σύνθεσις τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἐργαστη-

ρίου του. Διακρίνοντο δὲ καὶ τὰ ἐξ Ἰταλίας πεμπεθέντα ἔργα τῶν πάλαι μαθητῶν τοῦ Πολυτεχνείου, καὶ ἐν τῇ καλλιτέχνῳ Ἰταλίᾳ τελειοποιουμένων, ἐν οἷς καὶ ἡ τῆς Κ. Ἑλένης Βούκουρη, ἥτις, ὡς ἐκ τοῦ ἔργου τούτου δύναται τις νὰ προσωνίσῃ, μετὰ βεβαιότητος θέλει προξενήσῃ μεγάλην τιμὴν εἰς τὴν πατρίδα τῆς, τὰ δειγματοῦ τῶν προπλασμάτων τοῦ Κ. Κόσσου, ὅστις ἔλαβεν ἐν Ἰταλίᾳ τὸν δεύτερον στέφανον τῆς καλλιτεχνίας εἰς Ἑλλήνα ἀπονειμθέντα, διότι πρῶτος Ἑλλήνων τρεῖς ἐστεφανώθη ὁ νῦν τοῦ Πολυτεχνείου Διευθυντής, καὶ δεύτερος μετὰ 23 ἔτη ὁ ἡμέτερος οὗτος μαθητής.

Μεταξὺ τῶν ἔργων τῆς Εὐλογητοῦ διαπρέπει τὸ τοῦ Κ. Ἀγαθαγγέλλου, τὸ ὁποῖον, ἀρῶν ἐκίνησε τὴν περιέργειαν καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐν τῇ Παγκοσμίῳ τοῦ Λονδίνου ἐκθέσει, ἡλθεν ἐκεῖθεν ἀκτινοβόλον νὰ ἀποφέρει τοὺς ἐπαίνους καὶ εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα.

Οὕτω διαπρέπουν καὶ τὰ ἔργα τῶν ἀδελφῶν Βιδάλη, τὰ ἐπὶ μαρμάρου παριστάνοντα ἵππους ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ζωοφόρου τοῦ Παρθενῶνος. Ὅθεν ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν Παγκόσμιον ἐκθέσιν ἀπέφερε τὰς ἀρχαίας ἀναμνήσεις τῆς διὰ τῶν ἀναγλύρων τούτων, καὶ τὴν ἀθωμάδα τέχνην ἱεροπρεπῶς διατηρηθεῖσαν, καὶ ἀπὸ τῆς καταστροφῆς ὡς ἐν Κιβωτῷ ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀγαθαγγέλλου ἐνταῦθα μετενεχθεῖσαν, καὶ διὰ τῶν ἐμπνεύσεων τῆς ἀρχαιότητος καὶ διὰ τῆς μηχανικῆς τῶν Εὐρωπαίων τελειότητος περιεκαλλυνθεῖσαν.

Ἐν τούτῳ τῷ τμήματι διαπρέπει καὶ τὸ νεκρικὸν σῶμα τῆς Κ. Ν. Χατζοπούλου ἥτις ἁώρως ἀνηρπᾶσθη ἀπὸ τοῦ βίου. Τὸ μαρμάρινον δὲ τοῦτο σῶμα ἀβρόν καὶ ἀρχαϊκὴν πένθους εἰκὼνα παριστᾷ. Ἐκ δὲ τοῦ ἔργου τούτου καταφαίνεται, πόσον ἤθελον προοδεύσει οἱ νέοι οὗτοι Βιδάλη, ἂν εὐμοίρουν τῆς προσηκούσης συνδρομῆς καὶ ἐμψυχώσεως.

Μεταξὺ τῶν ἔργων τῆς καλλιτεκτονίας διαπρέπει ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Κ. Α. Π. Λασκαρίδου ἐκ τοῦ ἐργοστασίου Γλήνης, ὅστις γνωστὸς ἤδη κατασταθεὶς, γνωστοτάτην κατέδειξε τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Πολυτεχνείου ἐπὶ τῶν ξυλουργικῶν τεχνῶν. Τῆς βιβλιοθήκης ταύτης τὸ μὲν σχέδιον εἶνε ἀκράτως Ἑλληνικόν, τοῦ ἱωνίου κόσμου· ἡ δὲ κατασκευὴ καταδεικνύει τὴν τελειότητα εἰς ἣν ἐφθάσεν ἡ μηχανικὴ ἐργασία τοῦ ξύλου. Εἶνε πολυχρόματος, καὶ περιέχει γλυφὰς ἀξιολόγους ἀρθρῶν χρώματος, καὶ ἀρχιτεκτονικῶν. Πολλῶν ἐπαίνων εἶνε ἄξιον τὸ ἔργον, καὶ ἤθελεν εἶσθαι ἀριστοῦργημα, ἂν ὁ θριγκὸς ἦτον ἥττον ὀγκώδης, καὶ τὰ ἀβρόα τῶν παραστάδων τοῦ κρηπιδώματος μάλλον ἀκριβῆ. Εὐγνωμοσύνη λοιπὸν ὀφείλεται εἰς τοὺς ΚΚ. Α. Λασκαρίδην καὶ Ν. Χατζοπούλου, οἵτινες μόνον ἀπασχολήσαντες ὁμογενεῖς τεχνίτας, καὶ εἰς ἔργα ἐμβριθῆ, παρέσχον ἀξιόλογον ἀφορμὴν εἰς τὴν προόδον τῶν ἐκπονησάντων αὐτὰ, καὶ δειγματοῦ πᾶντιμον τοῦ τρόπου δι' οὗ προστατεύονται αἱ τέχναι. Τούτων τὸ παρ'ἀδειγμα εἶθε νὰ μιμηθῶσι καὶ ἄλλοι φιλότεχνοι ὁμογενεῖς! Διὰ παραγγελιῶν πρὸ πάντων δύνανται αἱ τέχναι νὰ ἐμψυχώθωσι καὶ νὰ προοδεύσωσι παρ' ἡμῖν, ὡς καὶ πανταχόθι.

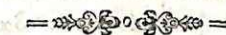
Ἀξιόλογον δειγμα τῆς προόδου τῆς ξυλουργικῆς

ἔδνε καὶ τὰ κομψὰ καὶ στερεὰ ποικιλήτρια καὶ στηθοσκοπία τοῦ Ε. Βούλγαρη. Ὁ φιλογενὴς προστάτης τῆς βιομηχανίας Κύριος Λουκάς Βάλλης, ἐπεμψε καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος δειγματοῦ μεταξοκλωστικῆς ἀξιόλογα, καθὼς διαγωνιζόμενα πρὸς τὰ τῶν δοκιμασμάτων καταστημάτων τῆς Ἰταλίας καὶ Γαλλίας.

Τ' ἀγγειοπλαστεῖα τοῦ Κ. Ἡσιώτου καὶ Κ. Χελιώτου ἀνέδειξαν καλὰ δοκίμια τῆς κοινωφελεστάτης καὶ μόλις ἐκσωζομένης ταύτης τέχνης. Ἡ προόδος αὕτη μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ σκοπίμως γινόμενη συνδρομὴ τῆς κυβερνήσεως εἶνε ἰσχυρότατον προαγωγὴς τῶν τεχνῶν μέσον.

Αἱ καθέκλαι τέλος τοῦ Β. Μαντζούνη καὶ πολλὰ ἄλλα βιομηχανικὰ ἔργα ἐπιμαρτυροῦσι καὶ βεβαιοῦσι τὴν ἀγαθοποιὸν τοῦ Πολυτεχνείου ἐπιρροὴν, διὰ τῆς ὁποίας, τὴν εὐχάριστον αὐξήσιν δίκαιον ἀπονέμεται φόρον πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον ἄνδρα, τὸν φιλογενέστατον Ν. Στουρνάρην, τοῦ ὁποίου τὸν θάνατον θρηνεῖ σήμερον ἡ πατρίς, διότι οὗτος καὶ ζῶν πρώτιστον εἶχε μέλημα τὴν πατρίδα, καὶ θνήσκων πρώτος ὑπὲρ αὐτῆς ἐφρόντισε δωρησάμενος εἰς βιομηχανικὸν σχολεῖον 600,000 δρ. δι' ὧν, καλῶς δαπανωμένων, δύναται νὰ προσγίῃ μεγίστη εἰς τὴν ὕλικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλλάδος ὠφέλεια.

Ξ.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ

Ἀρχαίων τινῶν Δακτυλιολίθων.

Ἰ π ο

Ι. Ν. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΥ

Λευκαδίου.

—ο—

Ἡ ἐκ τῆς μελέτης τῶν γλυπτῶν ἐν γένει ψήφων τῆς ἀρχαιότητος προερχομένη ὠφέλεια εἰς τε τοὺς Καλλιτέχνας καὶ τοὺς ἀρχαιολόγους ὑπὸ πάντων ὁμολογεῖται. Αὗται παριστῶσιν ἡμῖν πλῆθος ἀντικειμένων, ἐμβλημάτων καὶ συμβόλων, λίαν περιέργων διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν διαφόρων λαῶν τῆς ἀρχαιότητος. Ἐν αὐταῖς εὐρίσκομεν εἰκόνας Ἡρώων, Ἡγεμόνων καὶ διασήμεων ἀνδρῶν, ὧν τοὺς ἀνδριάντας ὁ χρόνος ἀπώλεσεν. Ἐν αὐταῖς ἀπαντῶμεν ἀλφαριθμητικούς χαρακτῆρας ἀποτάτων αἰώνων, ἱερογλυφικὰ καὶ μοναδικὰ σύμβολα,

πλῆθος ἀλληγορικῶν παραστάσεων ζώων, φυτῶν, ὀργάνων χρησίων εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας τῆς ἀρχαιότητος. Αὗται μᾶς διδάσκουσι τὴν τε ἀρχὴν καὶ πρόοδον καὶ παρακμὴν τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν διαφόροις ἔθνεσι, τὸ ὄνομα καὶ τὰς ἰδιοπροπίκας τῶν διαφόρων τεχνιτῶν, καθὼς καὶ τὴν φιλοκαλίαν καὶ τὸ ὕψος τῆς τέχνης ἐν πάσῃ ἐποχῇ (α). Οἱ ζωγράφοι δύνανται νὰ εὗρωσιν ἐν αὐταῖς ἰδέας πρὸς ἀντίληψιν, ἀντικείμενα πρὸς μίμησιν, καὶ εἰκόνας ὁλοκληρούς πρὸς ἔτοιμον μεταφορὰν εἰς τοὺς πίνακας τῶν. Ὁ Ῥαφαήλος χρεώσται εἰς αὐτὰς πολλὰς καλὰς ἐξέσεις του. Ὁ Ἀνίβας Καράχης παρέλαβεν ἀπὸ δύο γλυπτῶν ψήφων τὰς ἰδέας τῶν δύο ὠραιότερων αὐτοῦ πινάκων, τῶν ἐν τῷ Φαρναεῖῳ Παλατίῳ διατηρουμένων. Ὁ Ἡρακλῆς, βασιλεύων τὸν οὐρανόν, εἶναι ἀπομίμημα ἀρχαίας γλύφης, διατηρουμένης εἰς τὸν Ἀρχαιοτήτων Μουσεῖον τῆς Παρισιανῆς βιβλιοθήκης. Ὁ αὐτὸς ἦρως ἀναπαυόμενος μετὰ τοὺς ἀθλοῦς του, ὀλίγον διαφέρει τοῦ Σαρδίου λίθου, ὅστις ἀνήκε ποτὲ εἰς τὸν Σουλῆιον Οὐρσῖνον. Ὁ Βουσαρδὼν ὁμολόγησεν, ὅτι ὀφείλει τοσοῦτον εἰς τὴν μελέτην τῶν γλυπτῶν ψήφων, ὅσον καὶ εἰς τὴν τῶν ἐν Ῥώμῃ προτομῶν καὶ ἀνδριάντων. Εὐρίσκονται δὲ προσετι ἐπὶ τῶν γλυπτῶν λίθων ἀπεικονισμένοι ἐνίοτε τινὲς τῶν ἀνδριάντων ἢ τινὰ τῶν συμπλεγμάτων, ὧν ἡ ἐπιστήμη θρηνεῖ τὴν ἀπώλειαν· καὶ εἶναι πολλὰ πιθάνον, ὅτι τὰ περισσώτερα τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀνδριαντοῦργίας ἀντεγράφησαν ἐπὶ τῶν γλυπτῶν ψήφων. Ἰπάρχει τοῦλάχιστον μεγίστη σχέσις μεταξὺ γλυπτῶν τινῶν λίθων, καὶ τινῶν ἀνδριάντων, ὧν μόνος τὰς περιγραφὰς ἔχομεν. (β).

Πάντα δὲ ταῦτα δεικνύουσι προφανῶς τὴν ὠφελειαν τῆς σπουδῆς τῶν γλυπτῶν ψήφων, εἰς τε τοὺς καλλιτέχνας καὶ εἰς πάντας τοὺς θελοντας νὰ ἔχωσι καθάραν τῆς ἀρχαιότητος γνῶσιν. (γ)

Τὴν σπουδαιότητα ταύτην τῆς μελέτης τῶν γλυπτῶν ψήφων ἀναγνωρίζοντες δημοσιεύομεν ἐνταῦθα ἐξηγήσεις τινὰς ἐπὶ τινῶν εἰς χεῖρας ἡμῶν περιελθόντων δακτυλιολίθων, πρὸς χάριν τῶν τε προτρέψάντων ἡμᾶς φίλων καὶ πάντων τῶν ἐραστῶν τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῆς ἀρχαιότητος, ὅσοι ὡς ἡμεῖς προσδεύουσιν ὅτι·

- « Suivre les anciens, c'est suivre la nature:
- « Qui respecte leurs loix, ne craint point la censure.
- « Voyez sur leurs Autels les lauriers encor verts,
- « Braver également l'envie et les hivers. » (δ)

(α) Ἀνώνυμ. Introd. allo studio delle Art. del Disegno. Tom. I. pag. 141.

(β) Millin. Diat. des beaux arts. U. Glyptique.

(γ) Ἀνώνυμ. αὐτόθι.

(δ) Pope's Essay on Crit. Μετάφρ. ὑπὸ Mr. du Resnel. Chant. I. vers 223.

ΔΑΚΤΥΛΙΟΛΙΘΟΙ.

§. α.

'Ο 'Ηρακλῆς ἀναπαύμενος.

Δακτυλιόλιθος τοῦ συμπολίτου ἡμῶν Κυρίου Ἀθανασίου Τριανταφύλλου. Ἐν αὐτῷ παρίσταται γενεῖος 'Ηρακλῆς, καθήμενος ἐν ἀναπαύσει ἐπὶ τοῦ Ταύρου, ὃν ἐδάμασεν ἐν Κνωσσῷ τῆς Κρήτης (α). Ἡ λεοντὴ καλύπτει τὴν ὀσφύν, τὸ δὲ ῥόπαλον κείται ἐγκαταλειμμένον παρὰ τῇ ἀριστερᾷ πλευρᾷ του. Ἀπὸ τοῦ Ταύρου δὲ μόνῃ ἡ Χαίτη καὶ ἡ κεφαλὴ διακρίνονται, ὁ δὲ λοιπὸς κρύπτεται ὑπὸ τῆς λεοντῆς καὶ τῶν ποδῶν τοῦ Ἡρώος.

Ὁ τεχνίτης ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ αὐτὸν γιγαντόσωμον καὶ ὄντως παῖδα Διὸς, ὡς τὸν περιγράφει ὁ Ἀπολλόδορος: « ἦν δὲ καὶ θεωρηθεὶς γροβερὸς, ὅτι παῖς Διὸς ἦν » τετραπηνυαῖον μὲν γὰρ εἶχε τὸ σῶμα. » (β)

Καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα τῆς τέχνης ἔργα δείκνυται ὁ ἔξδομος οὗτος ἄθλος τοῦ Ἡρακλέους. Εἰς νόμισμα τοῦ Αὐγούστου παρίσταται δαμάζων τὸν Ταύρον τῆς Κρήτης μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: *Herculis Cretensi* (γ), ὡσαύτως καὶ εἰς λείψανον μετόπης τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Ναοῦ τοῦ Διὸς, διατηρούμενον ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Louvre (δ), καθὼς καὶ εἰς ἀνάγλυφον ἐκδοθὲν καὶ ἐξηγηθὲν ὑπὸ Winckelmann. (ε).

Ἡ ἀναπαυτικὴ πάλιν αὐτοῦ διάθεσις ἀπαντᾶται ὁμοίως καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα ἀνάγλυφα, ὡς εἰς Νόμισμα τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅπου εἰκονίζεται καθήμενος ἐπὶ βράχου, ἐνδεδυμένος τὴν λεοντὴν, καὶ παρὰ τοῖς πύσιν ἔχων τὸν νεαρόν Κάπρον (ζ). Ὁσαύτως ἀναφέρεται ὑπὸ Νικήτα τοῦ Χωνιάτου (η) κολοσιταῖος 'Ηρακλῆς ἀναπαύμενος μετὰ τὴν ἐκπεραίωσιν τῶν ἄθλων του· παρίστατο δὲ αὐτὸς καθήμενος ἐπὶ κοφίνου, δι' οὗ ἐκάθηρε τὰς κοπρίας τοῦ Αὐγείου, ἐνδεδυμένος τὴν λεοντὴν, καὶ στηριζόμενος διὰ τοῦ ἀρι-

(α) Ἀπολλόδορ. Βιβλιοθ. β. β. Β'. Κεφ. ιη'. §. 2.

(β) Ὁ αὐτ. Αὐτόθ. Κεφ. ι. §. 7.

(γ) Barthelemy - Numismatique Ancien. pag. 396, N. 209.

(δ) Muller. Archeolog. Atlas. pag. 25, Pl. 19, fig. 37.

(ε) Monument. ined. de l'Antig. N. 63.

(ζ) Barthelemy αὐτόθ. pag. 397, N. 217.

(η) Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπ. ἀγαλμ. Κεφ. Ε'. Σελ. 12, ἔκδ. Winckelmann.

στεροῦ βραχίονος ἐπὶ τοῦ γόνατός του. Τοιαύτη παρὰ τὰς ἀπαντᾶται οὐ σπανίως καὶ ἐπὶ τῶν πολυτίμων λίθων (α).

Πρὸς τ' ἀριστερὰ τοῦ δακτυλιόλιθου μας φέρεται ἡ ἐπιγραφὴ ΑΔΜΩΝ, σημαίνουσα βεβαίως τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου, ὅστις καὶ ὑπὸ ἄλλων ἔργων του μᾶς εἶναι γνωστός. Οὕτω, κεφαλὴ τοῦ γενειούχου 'Ηρακλέους, φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν ΑΔ ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν (β), καθὼς καὶ ἕτερος 'Ηρακλῆς πότης, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἰσχύος του, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΔΜΩΝ (γ).

Οἱ ἀρχαιολόγοι στηριζόμενοι εἰς τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος Ω, θέτουσιν αὐτὸν μετὰ τῶν χρόνων τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Αὐγούστου (δ). Ὁμιλοῦντες δὲ ἀκριβέστερον, δὲν πρέπει νὰ τὸν θεωρήσωμεν πολὺ τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου προγενέστερον, διότι τὸ τοιοῦτον Ω, οὐδαμῶς ἀπαντᾶται ἐπὶ ψήφου ἐν τῇ Ἑλλάδι πρὶν τῆς Βασιλείας Πτολεμαίου τοῦ Αὐλητοῦ, συμπίπτουσιν τῷ 65 πρ. χρ. (ε).

—ο—

§. β.

'Ο Μαντικὸς Ἀπόλλων.

Δακτυλιόλιθος τοῦ συμπολίτου ἡμῶν Κ. Ἀγγέλου Καλκάνη. Ἐν αὐτῷ παρίσταται δαρνοστεφὴς Ἀπόλλων, γυμνὸς καὶ ὄρθιος, κλάδον δάφνης τῇ δεξιᾷ φέρων, διὰ δὲ τῆς ἐτέρας, στηριζόμενος ἐφ' ὑψηλοῦ τετραγώνου στηλοβάτου, ἐφ' οὗ ἵσταται τρίπους (ζ)· καὶ ἐπὶ τούτου σφαιροειδὴς ὄλμος. « Τὸ δὲ ἐπιθήμα τοῦ τρίποδος κύκλον καὶ ὄλμον δεῖ καλεῖσθαι, ἐπεὶ καὶ τοῦ Δελφικοῦ τρίποδος τὸ ἐπιθήμα, ἐν ᾧ ἐγκάθηται ἡ Προφῆτις, Ὀλμος καλεῖται. » (η).

Ἐκ τῶν συμβόλων τούτων ἐξάγεται προφανῶς, ὅτι ὁ τεχνίτης ἠθέλησε νὰ γλύψῃ ἢ ἀντιγράψῃ « Μαντικὸν Ἀπόλλωνα » (θ). Ἡ μὲν δάφνη, ἱερὰ τοῦ θεοῦ τούτου, ἐχρησίμευε καὶ ὡς στέμμα καὶ ὡς τῆς μαντικῆς αὐτοῦ ἀρετῆς σύμβολον (ι), διόπερ καὶ Δαρναῖος ἐπεκλήθη (κ), ὁ δὲ τρίπους, σύμβολον τῆς

(α) Muller. Archeolog. 2. 130, 2. καὶ 2. 417, 3.

(β) Millin. Dic. c. des beaux Arts. U. Glyptique.

(γ) Ὁ αὐτ. αὐτόθ.

(δ) Ὁ αὐτ. αὐτόθ.

(ε) Joann. Franzius, Elementa Epigraphices Gracae. pag. 708.

(ζ) Τὸ ὕψος τοῦ στηλοβάτου ἐξισοῦται σχεδὸν τῷ τοῦ τρίποδος, ἀμφοτέρων δὲ ὁμοῦ τῷ τοῦ θεοῦ ἀναστήματι.

(η) Πολυδεύκ. Βιβ'. Ι'. Κεφ. κγ'.

(θ) Φώτιος ἐν Α. Τρίποδα. α' Ἐπὶ τρίποδα κείμενον Μαντικὸν Ἀπόλλωνα. ὁ ἔκδ. R. Porson. 1823.

(ι) Φουρνουτ. περὶ φύσ. θεῶν. Κεφ. ΔΒ'.

(κ) Φιλίστρ. ἐν Βίῳ Ἀπολλωνίου. Σελ. 9. ἔκδοσις Kayser.

αὐτῆς ἀρετῆς, καὶ ἴδιος τοῦ Θεοῦ τοῦτου, ἀπαντᾶται συχνότατα ἐπὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων. Οὕτως ἐπὶ νομισμάτων βλέπομεν τὸν Ἀπόλλωνα, ἀπαρραλκτικῶς ὡς τὸν ἡμέτερον, πλησίον τοῦ τρίποδος του ἵστάμενον, ἐφ' οὗ ἐνίοτε ἐπικάθηται καὶ ὁ Ὀλμος, ὅθεν καὶ Ἐνόλμιος ἐπεκλήθη (α), ὡσαύτως καὶ ἐν νομισματοθήκῃ (Medaillon) τῆς ἐπὶ Μιάνδρον Μαγνησίας, δημοσιευθέντι ὑπὸ τοῦ Κυρίου Κόμπτου εἰς τὰς συλλογὰς τοῦ Χουντέρου (β), μᾶς παρίσταται ὁμοία εἰκὼν, τῆς ὁ τρίπους φέρει Ὀλμον κυλινδροειδῆ. Τὸ σύνθετον ὅμως τοῦ Ὀλμου σχῆμα εἶναι κοῖλον ἡμισφαίριον, ὅπερ ἐνίοτε, καλυπτόμενον ὑφ' ἐτέρου ὁμοίου, σχηματίζει πλήρη σφαῖραν, ὡς τὸν βλέπομεν καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ δακτυλιόλιθῳ (γ). Τοιοῦτον σφαιροειδῆ ὄλμον ἀπαντῶμεν καὶ ἐπὶ τινων Νομισμάτων τοῦ Βιτελλίου, καὶ ἐπὶ ἐτέρου χρυσοῦ τῆς Κασσίας οἰκογενείας (δ), καθὼς καὶ ἐπὶ Τρίποδος δημοσιευθέντος ὑπὸ Μυλλέρου (ε), καὶ καθ' ὅλα ὁμοιάζοντος τῷ ἡμέτερῳ.

—ο—

§. γ.

Αἱ τρεῖς χάριτες.

Δακτυλιόλιθος τοῦ συμπολίτου ἡμῶν Κ. Λεωνίδου Βιφέα. Ἐν αὐτῷ παρίσταται ἡ χορία τῶν τριῶν χαρίτων, Ἀγλαΐας, Εὐφροσύνης καὶ Θαλίας (ζ), συγκατανομένων ἀλλήλων καὶ ἀρμονικῶς συγχορευουσῶν. Καὶ αἱ μὲν δύο βλέπουσι πρὸς ἡμᾶς, ἡ δὲ τρίτη πρὸς ἐκείνας.

Εἰς τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους παρίσταντο αἱ χάριτες ἐνδεδυμέναι, ὅπως αἱ ἀνακείμεναι χρυσαὶ χάριτες εἰς τὸν ἐν Σάμῳ Ναὸν τῆς Νεμέσεως, ἔργον Βουπάλου, ἢ ἐν τῷ Ὀδεῖῳ, ἔργον Ἀπελλοῦς, αἱ ἐν τῷ θαλάμῳ τοῦ Ἀττάλου εἰς Πέργαμον, ἔργον τοῦ αὐτοῦ Βουπάλου, αἱ ἐν τῷ Πυθίῳ, ἔργον Πυθαγόρου τοῦ Σαμίου, αἱ ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς Ἀκροπόλεως, ἔργον τοῦ Σωκράτους (η) αἱ ἐν τῷ ἱερῷ εἰς Ἥλιδά, ἔχουσαι μέρη τ. νὰ ξύλινα ἐπίχρυστα, ὅπερ ὁ Πausanias καλεῖ « τὰ ἐς ἐσθῆτα » πρόσωπα δὲ καὶ χεῖρας καὶ πόδας ἐκ λίθου λευκοῦ. Ἀγνοεῖται δὲ τίς ὁ πρῶτος παραστήσας αὐτὰς γυμνάς· ἀλλ' ὁ αὐτὸς περιηγητὴς μᾶς βεβαιεῖ, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων του εἰκονίζοντα ἦδη γυμναί· « Χα-

(α) Μ. Ἐτυμολ. ἐν Α. Ἐνολμῖς, καὶ Robinson. Antiq. Grec. Tom. I, pag. 432.

(β) Plan. XXXV. 9.

(γ) Millin. Dict. des beaux Arts. U. Trepied.

(δ) Ὁ αὐτ. αὐτόθ.

(ε) Archeolog. Atlas, Plan. 27, fig. 99.

(ζ) Ἡσιόδ. Θεογον. Στ. 907. καὶ Ὀρφ. Ὑμν. ε'. καὶ Πίνδαρ. Ὀλυμπ. ΙΑ'. Στ. 18.

(η) Pausan. Βιβλ. Θ'. Κεφ. λβ'. §. 2.

» ριτας γούρ οἱ καὶ ἐμὲ ἐπ' ἁλοῦσόν τε καὶ ἔργα-» ρον γυμνάς. » (α).

Τὸ ὄνομα χάριτες παράγουσιν οἱ ἀρχαῖοι ἀπὸ τοῦ Χ α ρ ᾶ ὡς ὁ Φουρνουτὸς: « πρῶτον μὲν κοινῶς » ἀπὸ τῆς χαρᾶς, χάριτες ὠνομάσθησαν » (β), δοξαζόντες αὐτὰς ὡς ἐπιστατούσας ἀσράτως καὶ ἀγιάζουσας τὰς τε εὐθυμίας καὶ τοὺς χοροὺς καὶ πάσας τὰς καλὰς ἐξεις ἐν τε Οὐρανῷ καὶ ἐν γῇ, διὰ τὸ ὅποιον, μετὰ τῶν ἄλλων, ὁ τε Ὀρφεὺς καὶ ὁ Πίνδαρος ἐπλεξαν αὐταῖς ὕμνον. Ὁ μὲν Ὀρφεὺς τὸν δε,

» Κλύτε μοι, ὦ Χάριτες μεγαλόνυμοι, ἀγλαότιμοι,
» Θυγατέρες Ζηνὸς τε καὶ Εὐρυνόμης βαθυκόλπου,
» Ἀγλαίη, Θαλίη τε, καὶ Εὐφροσύνη πολυούλιδε,
» χαρμοσύνης γενέτηρες, ἐράσμιαι εὐφρονες, ἀγαί,
» αἰολόμορφοι, ἀειθαλές, θνητοῖσι ποθεῖναι,
» οὔτε γὰρ ἡλίου ταχύναι φλόγας, οὔτε σελήνης,
» καὶ σοφίης, ἀρετῆς τε, καὶ ἐργασίμου θρασύτητος
» αὐχμῇ, οὔτε βίου λιπαρῆς περικαλλέος ἡδῆς
» ὁμίων χωρὶς ἐγείρει εὐφροσύνας βιόταιο.
» εὐκταῖται, κυκλάδες, καλυκώπιδες, ἱμερόεσσαι
» ἔλθοιτ' ὀλοδοῦταιραι, αἰεὶ μύστησι προσήνεες. » (γ)

ὁ δὲ Πίνδαρος, τὸν δε.

» Χάριτες Ὀρχομενοῦ, παλαιγόνων Μινυῶν ἐπίσκοποι,
» κλύτ' ἐπεὶ εὐχομαι· σὺν ὑμῖν γὰρ τὰ τε τερπνὰ
» καὶ τὰ γλυκεῖα γίνεται πάντα βροτοῖς.
» εἰ σοφὸς, εἰ καλὸς, εἴτις ἀγλαὸς ἀνὴρ
» οὔτε γὰρ θεοὶ σεμνᾶν χαρίτων ἄτερ
» κοιρανέοντι χοροῦς,
» οὔτε δαίτας. » (δ)

ὁ Διόδωρος πάλιν λέγει, ὅτι ἐδόθη αὐταῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς ἡ τοῦ προσώπου καλλονὴ καὶ ἡ τῶν μελῶν τοῦ σώματος εὐρυθμία κίνησις καὶ διάθεσις, ὅπως οὕτω τέρπῳσι τοὺς θεατὰς (ε). Ἰδοὺ ὑπὸ τινων ἐμπνεόμενοι οἱ Καλλιτέχναι τῆς ἀρχαιότητος ἀπαύτουν ἐκείνα τὰ αἰὶα πλάσματα τῶν, τὰ ὅποια μόνος ὁ καλὸς ποιητὴς δύναται ἀνταξίως νὰ ἀνυμνήσῃ. Ἐκ τῶν ὑψηλῶν τούτων ἐμπνεύσεων ἀρτεῖται ἡ γλυκὴ τὴν εὐρυθμίαν ἐκείνην τῶν χαρίτων πλοκήν, δι' ἣν κυκλάδες ἐπεκαλέσθησαν, τὴν ἐναρμόνιον ἐκείνην τοῦ χοροῦ τῶν κινήσεων, δι' ἣν χαρμοσύνης γενέταιραι, ἐράσμιαι, αἰολόμορφοι ἦκουσαν, τὴν ἀσφρότητα καὶ ἀναλογίαν τῶν μελῶν ἐκείνην, τὴν οὐράνιον καλλονὴν δι' ἣν ἐράσμιαι, εὐφρονες, ἀγναί, ἀειθαλές, θνητοῖσι ποθεῖναι, ἐχαρκτηρίσθησαν. Οἱ νεώτεροι Καλλιτέχναι πρέπει νὰ προσφεύγῳσιν εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων, καθότι εἰς ἐκείνα καὶ μόνον διεσώθησαν αἱ ἱερὰ τῆς ἀρχαιότητος ἐμπνεύσεις.

Ἰπὲρ πάντα ἄλλον θεὸν τὰς Χάριτας ἐθεώρησαν οἱ τε Ποιεταὶ καὶ Καλλιτέχναι ὑπὸ τὴν ἀλληγορικὴν αὐτῶν ἐποψίν. Ἡ γυμνότης τῶν ἀλληγορεῖ-

(α) Ὁ αὐτ. Βιβλ. ΣΤ'. Κεφ. κδ'. §. 5.

(β) Περὶ φύσ. θεῶν. Κεφ. ιε.

(γ) Ὑμν. Ε'.

(δ) Ὀλυμπ. ΙΑ. Στ. 5—12. καὶ Σχόλ. εἰς Πίνδ. αὐτόθ.

(ε) Διόδωρ. Βιβλ. Ε'. Κεφ. 73.

το εἰς τὸ εὐκόλως καὶ ἀνεμπόδιστως χαρίζεσθαι (α), ἢ δὲ τριαδικῇ των χορία, εἰς τὸ κυκλικῶς πως καὶ ἀπαύστως ἀμοίβεσθαι χάριτος (ε), ἢ δὲ αὐτῶν θέσις, ἐν ᾗ αἱ δύο βλέπουσι πρὸς ἡμᾶς, ἢ δὲ πρὸς ἐκείνας, εἰς τὸ ἀποδιδόναι διπλὴν τὴν χάριν (γ).

Ἐκτὸς τῶν ἐν τοῖς Συγγραφεύσι μνημονευμένων, ἐσώθησαν καὶ πλῆθος καλλιτεχνουργημάτων, παραστάντων τὰς Χάριτας γυμνάς, συγκαταουμένας καὶ συγχορευούσας, ὅπως καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ δακτυλιόλιθῳ. Μάλιστα δ' αἱ εὐρεθεῖσαι γραπτὰ ἐν Ἡρακλείῳ δὲν διαφέρουσι τῶν ἡμετέρων, εἰμὴ καθ' ὅσον ἐκείναι φέρουσιν εἰς χεῖρας ἢ μὲν ἄνθη, ἢ δὲ ὀπώρας, ἢ δὲ σπάχνας, σύμβολα τῶν πλουσιῶν δώρων τῆς φύσεως ἢ μᾶλλον τῶν τριῶν ἐπιχαρίτων τοῦ χρόνου ὥρων, ἐξαίρεται τοῦ χειμῶνος. (δ)

—ο—

§. δ'.

Ο ἔρως τρωθείς.

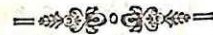
Δακτυλιόλιθος τοῦ αὐτοῦ Κ. Α. Βαφέα. Ἐν αὐτῷ παρίσταται α Νήπιος Οὐράνιος ἔρως » (ε), ἄνθη-ρὸς καὶ νέος ὡς τὸν περιγραφόμενον ὑπὸ Καλλιστράτου « ὁ ἔρως αὐτὸς παῖς ἀνθηρὸς καὶ νέος, πτερυγίας ἔχων καὶ τόξα » (ζ), φαίνεται ἔτοιμος ν' ἀναπτρωθῇ πρὸς τὴν ἐν οὐρανῷ Μητέρα του (η). Φέρει τόξον τῇ δεξιᾷ, τὸν δάκτυλον δὲ τῆς ἐτέρας φουσᾷ ὡς τετρωμένον « ἄλγεε καὶ χέρ' ἐφύσση » (θ) ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας του κεῖται νεωστὶ ἀποκοπὴν ῥόδον. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ φιλόκαλος τεχνίτης ἠθέλησε προσφυῶς διὰ τῆς σιωπηλῆς Δύρας του νὰ ψάλλῃ τὴν χρυσὴν ταύτην ὥδην τοῦ Ἀνακρέοντος.

- » Ἐρως πόντ' ἐν ῥόδοισι
- » κοιμωμένην μέλιτταν
- » οὐκ εἶδεν, ἀλλ' ἐτρώθη
- » τὸν δάκτυλον πατάξας
- » τὰς χεῖρας, ὠλόλυξε
- » δραμὼν δὲ καὶ πεσσοθείς
- » πρὸς τὴν καλὴν Κυθήρην. κ.τ.λ. » (ι)

- (α) Φουρνόυτ. αὐτόθ. καὶ Διόδωρ. αὐτόθ.
- (ε) Φουρνόυτ. αὐτόθ.
- (γ) Ὀλυγία, Τόμος Β'. Σελ. 197.
- (δ) Muller. Archeolog. Atl. Pl. 39 fig. 181.
- (ε) Λουκιαν. Ἔρωτ. §. 37.
- (ζ) Καλλίστρ. Ἐκφρασ. Ἀγαλμ. γ'.
- (η) Ἀνακρ. Ὀδ. μ'. καὶ Θεόκρ. Εἰδ. ιθ'.
- (θ) Θεόκρ. αὐτόθ.
- (ι) Ἀνακρ. Ὀδ. μ'. Τὴν ὥδην ταυτην παραμορφώσας ὀλίγον ὁ Θεόκριτος, ἔπλεξε τὸ ΙΘ'. Εἰδύλλιον τοῦ οὗτως:

- » Τὸν κλέπταν ποτ' Ἐρωτα κακὰ κέντασε μέλισσα,
- » Κρίον ἐκ σίμβλων συλεύμενον ἄκρα δὲ χειρῶν
- » Δάκτυλα πᾶνθ' ὑπένυξεν ὁ δὲ ἄλγεε, καὶ χέρ' ἐφύσση,
- » Καὶ τὰν γὰν ἐπάταξε, καὶ ἔλατο τὰ δ' Ἀφροδίτῃ
- » Διέξεν τὰν ὁδὸν, κ.τ.λ. »

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι ὁμοίαν ταύτης σκη-νὴν οὐδαμοῦ ἠδυνήθημεν νὰ τύχωμεν ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν ἐκδομένων Ἑλληνικῶν μνημείων. Τοῦτο ἀποδεικνύει τὸ σπάνιον καὶ ἐπομένως τὸ πολύτιμον τῆς προκειμένης ψήφου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΤΟΥ

ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΦΥΛΟΥ.

—ο—

Τὰ σχολεῖα εἶναι τὰ πρώτιστα ἐργαστήρια ἐνθα χαλκεύονται τὰ ἐργαλεῖα τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμο-νίας. Ἐν αὐτοῖς οὐ μόνον ἀποκτῶμεν τὰ συντείνοντα εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν ἡμῶν εὐτυχίαν, ἀλλὰ καὶ ἀληθῶς εἰς ἀνθρώπου ἀξίαν ἀναδιδάσκόμεθα. Οὐδ' ὁ λιθοξόος τοὺς λίθους, οὔτε ὁ λεπτοურγὸς τὰ ξύλα πρέπει νὰ ξέσῃ τόσον ἵνα παραγάγῃ ἔξοχον καλλιτέγνημα, ὅσον πρέπει ἡ μάθησις νὰ καταξέσῃ τὸ ἄπλαστον δίδουν, ὅπως ἀναδείξῃ αὐτὸ ἀνθρώπον. Ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται, ὡς πολλὰ τῆς φύσεως προϊόντα, μὲ τὰς ἀκάνθας του, αἱ νέας πολλακίς προσθέτουσιν ἢ ἀνατροφή, καὶ αἱ λοιπαὶ αὐτοῦ περιστάσεις. Ἔργον δὲ τῶν σχολείων εἶναι ν' ἀποκόπτωσι καὶ ἐκρίζωσι τὰς φυσικὰς ταύτας καὶ ἐπικτήτους ἀκάνθας, καὶ ν' ἀναδεικνύωσιν αὐτὸν ἀληθῶς ἀνθρώπον. Ὡς γνωστὸν κατὰ τὸν ΙΒ'. αἰῶνα ὑπῆρξαν σοφοὶ ἀρνούμενοι νὰ ὀνομάσωσι τοὺς νεωστὶ εὐρεθέντας κατοίκους τῆς Ἀμερικῆς ἀνθρώπους, διότι ἦσαν ἀκατέργαστοι ὑπὸ τῆς παιδείας καὶ ἀγωγῆς. Ἀλλ' ὅσοι τῶν ἀγρίων ἐκείνων μετὰ ταῦτα συναν-μίγησαν μετὰ τῶν Εὐρωπαίων, καὶ ἐγεύθησαν διδα-σκαλίας, ἀνεπτύχθησαν νεωρῶς, καὶ κατ' οὐδὲν ἐ-λαττοῦνται τῶν ἐξηγενισμένων συνοίκων αὐτῶν.

Τῶν σχολείων λοιπὸν καὶ τῆς παιδείας ἡ ἐπιρ-ροή εἶναι ἡ ποδηγετοῦσα οὐ μόνον τὸ ἄτομον ἀλλὰ καὶ τὰς κοινωνίας εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ ἡ παιδεία ἰσχυρὰ καὶ πρόθυμος ἐδείχθη πάντοτε σύμμαχος τῆς θρη-σκείας, ἥτις προπαρασκευάζει καὶ δεικνύει τὸν προορισμὸν ἐν τῇ μελλούσῃ καὶ αἰωνίᾳ ζωῇ. Διότι ἐν τοῖς σχολείοις διδάσκονται τὰ μυστήρια καὶ τὰ δόγματα, καὶ τῆς πίστεως αἱ ἐντολαὶ καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ τῶν ὅπλων τοῦ λόγου οἱ σοφοὶ πρωταθληταὶ καὶ διδάσκαλοι, οἱ Βασιλεῖοι, οἱ Χρυσόστομοι, οἱ Κύριλλοι, οἱ Ἀθανάσιοι, οἱ Γρηγόριοι, ἐπολέμησαν καὶ κατέβαλον τὴν πολυκέφαλον τῶν αἱρέσεων ὕδραν.

Διάφορα εἶναι τὰ σχολεῖα, κατὰ τὸν σκοπὸν ὃν ἡ σύστασις αὐτῶν ἀφορᾷ. Ἀλλὰ μὲν τῶν σχολείων χορηγοῦσιν ἐκπαιδεύουσιν ἐπιστημονικὴν, ἀλλὰ δὲ προπαρασκευάζουσι διὰ τὴν ἀνωτέραν ἐκείνην βαθ-

μίδα, ἢ μόνον παρέχουσι τὰς εἰς ἑκαστον ἀγαθὸν πολίτην καὶ ἐξευγενισμένον ἀνθρώπον ἀπολύτως ἀναγκαίας γνώσεις.

Δὲν ἀρκεῖ ὁμῶς μόνη ἡ ἐν τοῖς σχολείοις ἐκπαί-δευσις· δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ περιουσία γνώσεων, ὧν καὶ κακὴ πολλακίς ἀντὶ καλῆς γίνεται χρῆσις. Πρὸς τὴν καλλιεργείαν τοῦ πνεύματος προαπαιτεῖται καὶ ἡ διαμόρφωσις τῆς καρδίας, ὅπως μὴ τὰ πάθη ῥιζοῦμενα ἀναπτύσσονται. Προαπαιτεῖται ἡ ἐκ μέλους τῶν γονέων ἀνατροφή, ἥτις εἶναι ἡ πρωτίστη διδασκαλία. Αὕτη περιέχει τὰ καλὰ προοίμια τῆς εἰς τὰ σχο-λεῖα μελλούσης διδασκαλίας. Ἀλλ' ἐκ τῶν γονέων ἡ μήτηρ ἔχει πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τέκνον τῆς, ὀλιγώτερον δὲ ὁ πατήρ διὰ τὰς ἐκτὸς τῆς οἰκίας μερίμνας τοῦ ἐπαγγέλματός του. Ἡ μήτηρ λοιπὸν πρὶν ἔτι ἀπογαλκτίσῃ τὸ βρέφος τῆς ἄρ-χεται τὸ ἔργον τῆς πρώτης διδασκαλίας. Αἱ πρῶ-ται λέξεις ἃς τὸ παιδίον μαθαίνει νὰ τραυλί-ζῃ, πρέπει νὰ εἶναι λέξεις ἀγάπης καὶ εὐτε-θείας. Αἱ πρῶται πράξεις πρέπει νὰ ἔχωσι βᾶ-σιν τὴν ἠθικὴν καὶ τὰς προκαταρκτικὰς ἐκείνης ἀρετὰς, αἵτινες τὸ προετοιμαζοῦσιν εἰς τὰς τελειο-τέρας· ἡ μήτηρ δύναται νὰ ἐξαλείψῃ τὰ μικρὰ του πάθη, πρὶν ἀκόμη αὐξήθωσιν· ἡ μήτηρ τέλος κρατεῖ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν ἢ δυστυχίαν τῶν τέκνων τῆς. Ἀλλ' ὅταν αὕτη δὲν εἶναι καλῶς θεωρητικὴ διὰ τῆς παιδείας, ὅταν δὲν γνωρίζῃ ἄλλο παρὰ τὰ μηχανικὰ γυναικεῖα ἔργα, ὅταν δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὰς κακὰς συνε-πίαις τῆς παρημελημένης ἀνατροφῆς, οὐδὲ νὰ ὠφε-ληθῇ ἀπὸ παραδείγματα ἄξια μιμήσεως, τὰ ὅποια καὶ διὰ τῆς μελέτης τῶν καλῶν βιβλίων μαθα-νονται. Ὅταν φροντίξῃ μόνον δι' ἀτομικὸν καλλω-πισμὸν, πῶς θέλει ἀσκήσῃ τὴν ἐπιρροὴν τῆς εἰς τὸ μέλλον τῶν τέκνων τῆς; Πρέπει λοιπὸν νὰ μὴ πα-ραμελῇται ἡ ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας καλὴ προτοι-μασία τῶν καλῶν μητέρων, πρέπει νὰ μὴ μένωσιν εἰς τὴν ἀμάθειαν αἱ γυναῖκες αἵτινες συγκροτοῦσι τὸ ἥμισυ τοῦ κόσμου διὰ νὰ λάβωσιν ἔπειτα εὐκαταίαν ἐπιρροὴν εἰς τὸ ἄλλο ἥμισυ.

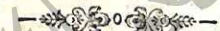
Βεβαίως αὐταὶ αἱ σκέψεις παρεκίνησαν πρὸ πολ-λοῦ τὰ ἔθνη, παρ' οἷς ἡ εὐνομία εἰσῆγαγε τὴν κοινὴν εὐταξίαν καὶ ἡσυχίαν, νὰ συστήσωσι σχο-λεῖα, ὅπου νὰ μορφώνηται τὸ φύλον τῶν γυναικῶν. Καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐπίσης, μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς αὐτονομίας καὶ ἐλευθερίας, ὅτε μετὰ τόσους πολι-τικούς κλυδωνὰς ἐπανῆλθεν ἡ ἡσυχία, συνεστήθησαν καταστήματα ἐκπαιδευτικὰ πρὸς ἐκπαιδεύσιν τῶν γυναικῶν, καὶ μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἰδεῖ διαδεδο-μένας τὴν παιδείαν, τὴν καλὴν ἀνατροφήν καὶ τὴν ἠθικὴν εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς ἑλληνικῆς κοινω-νίας, καὶ δι' αὐτῶν συγκροτουμένας οικογενεῖας χρηστὰς καὶ φιλομαθεῖς, ικανὰς νὰ παρέξωσι πολίτας ὠφελίμους καὶ ἀγαθοὺς. Τὴν σήμερον, καθ' ἃς ἡ-δυνήθημεν νὰ πορισθῶμεν πληροφορίας 5000 κο-ρασίων ἐκπαιδεύονται ἐντὸς τῆς αὐτονομίας Ἑλλάδος εἰς τὰ διαφόρου βαθμοῦ σχολεῖα, ἐνῶ πρὸ τριᾶκοντα

ἔτων μόλις εἰς τινὰς ἑκατοντάδας κορῶν περιορί-ζετο τὸ προνόμιον τοῦτο.

Μέγα εἶναι τῷ ὄντι τὸ καθήκον, μεγάλη ἡ κληῖσις, καὶ ἔτι μεζῶν ἡ εὐθύνη τῶν μητέρων· μόνη ἡ μήτηρ δύναται νὰ ῥυθμίσῃ τὴν καρδίαν τοῦ τέκνου τῆς, πρώτη αὕτη νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς τὴν ἀπαλὴν καρδίαν τοῦ τοῦ σπέρμα ἐκείνου, ὅπερ μένει δι' ὅλης τῆς ζωῆς ἀκατάστροφον, καὶ ὅπερ, ἐν ὑγίαι καὶ καλῶν, θέλει τὸν καταστήσει τίμιον ἀνθρώπον καὶ ἀγαθὸν πολίτην. Αὕτη δύναται οὐ μόνον νὰ τῷ διδάξῃ, ἀλλὰ νὰ διαπλάσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ οὕτως ὥστε ἀνὴρ τὸ παιδίον γενόμενον, νὰ προκρίνῃ τὴν τιμὴν ἀπὸ τὸν πλοῦτον, νὰ ἀγαπᾷ τοὺς οἰκείους, νὰ βοηθῇ τοὺς δυστυχεῖς καὶ νὰ ὑψώῃ τὸν νοῦν εἰς τὴν πηγὴν παντὸς ἀγαθοῦ. Ἡ ἀρετὴ δὲν διδάσκεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμπέεται καὶ μόνη ἡ μήτηρ δύναται νὰ κατορθώσῃ τοῦτο. Ἡ ἱστορία μᾶς λέγει ὅτι οἱ ἄρι-στοι τῶν ἡγεμόνων ἦσαν οἱ ὑπὸ τῶν μητέρων αὐτῶν ἀνατραφέντες. Μεταξὺ ἐξήκοντα ἐννέα μο-ναρχῶν τῆς Γαλλίας, λέγει ὁ Αἰμὲ Μαρτίνος, τρεῖς μόνον ἡγάπησαν τὸν λαόν, καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι ἀπὸ τὰς μητέρων τῶν ἀνατρέφοντων ἀπὸ τὴν μητέρα τοῦ ἐλαβε τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς χρηστότητος καὶ Λουδοβίκος ὁ Θ'. ὁ ἐπιλεγόμενος Ἅγιος, ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ Ἐρρίκος ὁ Δ', καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα τοῦ ἐπίσης καὶ Λουδοβίκος ὁ ΙΒ'. Ἄς μιμηθῶσιν αἱ ἑλληνίδες τὰ εὐσεβῆ παραδείγματα τῶν μητέρων τούτων τῶν τριῶν ἀγαθοτάτων Μοναρ-χῶν τῆς Γαλλίας, καὶ ἃς πεισθῶσιν ὅτι τὸ μεγα-λῆτερον δειγμὰ τῆς φιλοστοργίας τὸ ὅποιον δύ-νανται νὰ δώσωσιν εἰς τὰ φίλτατα τέκνα των, εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς βρεφικῆς αὐτῶν ἡλικίας χειραγωγία καὶ καθοδήγησις εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς παι-δείας.

ΠΟΛΥΤΙΜΗ ΚΟΥΣΚΟΥΡΗ

Διευθύντρια τοῦ Δημοτ. Σχολείου Ἀθηνῶν.

ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ

ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ

Κατὰ τὸν Μεσαιῶνα.

—ο—

Τ' ἀποδεικτικὰ μέσα δι' ὧν κατὰ τὸν Μεσαιῶνα ἐπείθοντο περὶ τῆς ἐνοχλῆς ἢ ἀθωότητος τοῦ κατη-γορουμένου, ἦσαν κυρίως ὁ ὄρκος, ἡ διὰ πυρὸς ἢ δι' ὕδατος δοκιμασία καὶ ἡ μονομαχία.

Α'. Περὶ ὁρκου.

Ὁ ὁρκος, ὡς ἀποδίδων σέβας εἰς τὴν συνείδησιν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου, περιέχει εὐγενεῖς τι μέγα καὶ θεοσκευτικόν, καὶ φαίνεται τρόπον τινα ὅτι τὸ ψεῦδος ἀπέναντι αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ὅλοι σχεδὸν οἱ λαοὶ δι' αὐτοῦ ἀνύψωσαν τὸ ἄτομον. Οἱ Βέραιοι τὴν παράδοσιν τοῦ ὁρκου ἐθεώρουν τὸ στυγρότερον ἐγκλήμα καὶ τὴν ἐπιώρουν διὰ τοῦ θανάτου. Ὡσαύτως οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐθεώρουν τὸν ὁρκὸν ἀπαράβιαστον καὶ ὅταν ἀκόμη ἐδίδον αὐτὸν κατὰ πλάνην ἢ ἀπάτην. Κυρίως ὁρκὸς ἀνήκει εἰς τὰς γερμανικὰς φυλάς παρ' αἷς ἡ ἀτομικὴ ἀξία ἦν παντοδύναμος, καὶ ἡ πρωτοπικὴ ἐμπιστοσύνη ἡ βάσις τῶν θεσμῶν. Ὅθεν εὐκόλως δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ὁ ὁρκὸς ἐμελλε νὰ περιελθῇ μέγα μέρος τοῦ δικαίου, καὶ ν' ἀποτελῇ δικαστικὴν ἀποδείξειν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν περὶ ἧς λαλοῦμεν ὁ κατηγορούμενος δι' οἰονδήποτε ἐγκλήμα, παρουσιάζετο ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ ἢ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐὰν ὠρκίζετο ὅτι δὲν ἐξετέλεσε τὸ δι' ὃ κατηγορεῖτο ἐγκλήμα, ἠθωοῦτο. Ἐδοῦ δὲ πῶς ἐτελεῖτο τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διαδικασίας· ὁ κατηγορούμενος (ὅστις ὠνομάζετο jurator ἢ sacramentalis), ἐλάμβανεν ἐν δρᾶγμα στάχυων, τὸ ἐταύριζεν εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐλαρτύρετο τὸν οὐρανὸν περὶ τῆς θωότητός του. Ἐνίοτε κρατῶν λόγχην, ἐκήρυττεν ὅτι ἦτον ἕτοιμος νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν ἰσχυρισμὸν του καὶ δι' ὁρκον· ἀλλ' ἡ ἐπικρατεστέρη συνήθεια ἦν νὰ διδεται ὁ ὁρκὸς ἐπὶ πάγου, ἢ ἐντὸς νεοῦ ἐπὶ τῶν ἱερῶν λειψάνων, ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἢ ἐπὶ τοῦ εὐαγγελίου. Μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου πρὸς τὴν ἀτομικὴν τοῦ μαρτυρίου ὥρην, ὥρην νὰ προσθέσῃ καὶ τὴν τῶν συγγενῶν ἢ φίλων του· οἱ δὲ μάρτυρες οὗτοι, οἵτινες ὠνομάζοντο *concuratores* ἢ *compurgatores* ἦσαν δώδεκα καὶ ἐλαμβάνοντο κυρίως εἰς τὰς δίκας τὰς ἀφροσύνης τὸν γάμον. Οὕτως ἢ ἐπὶ ἀπιστίᾳ κατηγορουμένη σύζυγος ὥρην νὰ φέρῃ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τῆς καὶ πάντα δυνάμενον νὰ γνωρίζῃ περὶ τῆς ἀθωότητός της. Ἀπαντῶμεν εἰς τοὺς συγγραφεῖς ὅτι ἡ αὐθεντία τοῦ ὁρκου τούτου βελτιωθὲν ἐξέλιπε, διὰ τοῦτο οἱ ὀρκιζόμενοι μάρτυρες ὥρην νὰ ᾔνουν ἑτοιμοὶ καὶ διὰ τῶν ὁπλῶν νὰ ὑποστηρίξωσιν ὅτι διὰ τοῦ ὁρκου ἐβεβαίουν.

Ὁ ὁρκος, τὸσον ὑψηλὸς καὶ εὐγενὴς εἰς τὴν γένεσίν του, δὲν ἐβράχυνε νὰ γενῇ ἀντικειμένη καταχρήσεων καὶ ἐνῶ κατ' ἀρχὴν ἐπατρέπετο εἰς πάντα νὰ ὀρκίζηται παρὰ τοῖς Γερμανοῖς καὶ Φράγκοις, ἀκολούθως περιορίσθη εἰς μόνους τοὺς εὐγενεῖς. Λαυδῶν οὗτος ὁ Εὐθέλης καὶ οὗτος τοῦ ἐπιβόλου ἀνστηροτάτος ποινὰς κατὰ τῆς ψευδορκίας, οἷον τὴν ἀποκοπὴν τῆς χειρὸς κλπ. Ὅθεν ὁ πρῶτος ἐνόησεν ὅτι ἡ διὰ τοῦ ὁρκου διδομένη βεβαίωσις ἠδύνατο νὰ καταστῇ φανταστικὴ, καθότι ὁ πολὺς νὰ ζητῇ ὅτι δὲν τῷ ὥρην, καὶ ὁ μὴ φοβούμενος τὸν Θεόν, δὲν ἠθέλει εἰσθαι ἡττῶν εὐταπεινῶς ὥστε νὰ μὴ ψευδορκήσῃ· διὰ

τοῦτο διέταξεν, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν οὔτε μάρτυρες οὔτε ἐγγραφοὶ ἀποδείξαις ὑπάρχον, ἡ δίκη νὰ λαμβανῇ πέρας διὰ μονομαχίας. Ἡ ἐν Βαλεντίαν συνόδος κατήγγησε τὸν ὁρκὸν φεισθεῖσα τῶν καθ' ἐκαστὴν ὀρκιζομένων ψυχῶν· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1564 εἰσέχθη ἐκ νέου καὶ ἐκτοτε ὑπάρχει μέχρι τῆς σήμερον εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς νομοθεσίας.

Β'. Περὶ τῆς διὰ πυρὸς δοκιμασίας.

Ἡ διὰ πυρὸς δοκιμασία ἦν ἐν χρήσει εἰς μόνους τὰς ποινικὰς δίκας, καὶ ἐλάβε τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς μακαρισμένους αἰῶνας ἐξετελεῖτο δὲ κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἐνίοτε ὁ κατηγορούμενος ὑπεχρεοῦτο νὰ περιπατήσῃ μετὰ γυμνοῦς πόδας ἐπὶ ἀνθρακίᾳ, ἢ ἐπὶ πεπυρακτωμένων σιδηρῶν ῥάβδων (12 τὸν ἀριθμὸν ἢ 9, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ). Ἄλλοτε ὑπεχρεοῦτο νὰ θέτῃ τὴν χεῖρά του ἐντὸς σιδηρᾶς πεπυρακτωμένης χειρίδος, καὶ ἄλλοτε νὰ φέρῃ πῦρ ἐπὶ τῶν ἐνδονύμων του ἢ νὰ διχθῇ πυρὰν, καὶ ἐὰν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς δοκιμασίας ἐσώζοντο στίγματα ἐπὶ τοῦ δερματός του, τότε ὁ δυστυχὴς ἐκηρύττετο ἐνοχος. Ἡ κυριωτέρα ἐκ τούτων δοκιμασιῶν ἦν ἡ διὰ τῶν σιδηρῶν ῥάβδων ἐπὶ τῶν προσώπων ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἤθελον ν' ἀπαλλάξωσι τῆς διὰ μάχης δοκιμασίας, οἷον τῶν εὐγενῶν, τῶν ἱερῶν, τῶν ἐλευθέρων κλπ.

Αἱ εἰρημέναι ῥάβδοι, αἵτινες προηγουμένως ἡγιάζοντο εἰς ἐκκλησίας ἐπὶ τούτῳ προσιωρισμέναι, (εἰς αὐτὰς ἐπλήρωναν δικαίωμα τι δι' ἐκαστὴν δοκιμασίαν) ἔφερον βάρος ἄλλαι μὲν μιᾶς λίτρας καὶ τότε ὠνομάζοντο *simplex ordalium*, ἄλλαι δὲ, αἱ συνηθέστεραι, τριῶν, καὶ ὠνομάζοντο *ordalium triplex*.

Ὁ εἰς τοιαύτην δοκιμασίαν ὑποβληθεὶς ὁ κατηγορούμενος τρεῖς διαρκῶς ἡμέρας καθ' ἃς δὲν ἔτρωγεν οὐδ' ἔπινεν ἄλλο εἰμὴ ἄρτον καὶ ὕδωρ. Τὴν δ' ἡμέραν τῆς δοκιμασίας, ὁ ἱερεὺς, ἐνδεδυμένος ὄλην τὴν ἱερατικὴν στολήν, ἐκτὸς τοῦ φελονίου, ἐψάλλε τὸν ὕμνον τῶν τριῶν παιδῶν, ἔπειτα κηρύττει τοὺς παρεστηκότους καὶ τὸν διὰ τὴν δοκιμασίαν τόπον. Συγχρόνως κηρύττει καὶ τὸ πῦρ δι' ἰδίας ἱεροπραξίας ἐπικαλούμενος τὸν Θεὸν ἐξ οὗ ἐπ' ῥέει πᾶν φῶς, καὶ ἱκετεύων αὐτὸν νὰ φωτίσῃ τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἐφώτισεν ἄλλοτε τὸν Μωϋσῆ. Τούτων γενομένων ἔλεγον τὸ Πάτερ ἡμῶν, ψαλμοὺς τινὰς καὶ τινὰς εὐχάς, ἔθετον τὸν σιδηρὸν ἐπὶ τοῦ πυρὸς, ἔρριπτον ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν παρόντων ἁγιασμὸν ἐξ οὗ ἠνάγκάζον καὶ τὸν κατηγορούμενον νὰ πῇ· ἐνῶ δὲ ὁ σιδηρὸς ἐπυρακτοῦτο, ἐτελεῖτο ἡ λειτουργία. Μετὰ δὲ τὴν μετάληψιν τοῦ ἱερέως, οὗτος προσήρχετο εἰς τὸν κατηγορούμενον τὸν ἐξώρκιζεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῆς ἐκκλησίας, τῶν ἁγίων λειψάνων, καὶ τοῦ βαπτίσματος νὰ μὴ κοινωνήσῃ αὐτὸς τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ νὰ μὴ πλησιάσῃ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, ἐὰν ἐξετέλεσε τὸ ἐγκλήμα.

Ἀρ' οὗ δ' οὗτος ἀπεκρίνετο μετελάμβανε, καὶ ἡ λειτουργία ἐπεραιούτο· ἔπειτα ἐψάλλον τὸ Κύριε ἐλέησον, εὐχάς τινὰς καὶ ψαλμοὺς καὶ τέλος ἤρχετο ἡ μεγάλη προσηυχή ὡς ἐξῆς·

«Θεέ, ὅστις διὰ τοῦ πυρὸς δεικνύεις ἡμῖν τὴν δύναμίν σου, ὅστις ἐδείξας τὴν φλεγόμενην καὶ μὴ καταναλισκόμενην βράτον εἰς τὸν Μωϋσῆν, ὅστις ἠυδόκησας ὥστε οἱ τρεῖς παῖδες νὰ ἐξέλθωσι τῆς καμίνου, ὅστις ἐπυρπόλησας τὰ Σόδομα καὶ Ἔσωσας τὸν Λώτ, εὐδόκησον ὥστε ἡ χεὶρ τοῦ δούλου σου . . . νὰ κατακαῇ μὲν ἐάν αὐτὸς εἶναι ἐνοχος, νὰ μείνῃ δ' ἀθικτος ἐάν ᾔναι ἀθῶος».

Τέλος κηρύττει ἐκ νέου τὸ πῦρ, καὶ τὸ ἐρρίπτει μὲ ἁγιασμὸν· ὁ δὲ κατηγορούμενος, λαμβάνων τὸν πεπυρακτωμένον σιδηρὸν διὰ τῆς χειρὸς, τὸν ὑψώνει ἄπαξ ἢ πολλακίς καὶ τὸν μετέφερεν εἰς ἀπόστασιν τινὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλην ἀναλόγως τοῦ ἐγκλήματος, συνήθως δὲ ἡ ἀπόστασις ἦν ὀκτὼ βημάτων. Εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἔθετον τὴν χεῖρά του ἐντὸς σάκκου τὸν ὁποῖον ἔδεν σφιγκτὰ, ἐπιθετομένων τῶν σφραγίδων τῶν δικαστῶν καὶ τῶν κατηγορῶν, μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ὁ σάκκος ἠνοίγετο, καὶ ἐὰν μὲν τότε δὲν ἐδείκνυτο ἔλκος καυσίματος, ὁ κατηγορούμενος ἠθωοῦτο· ἄλλως ὁ βαθμὸς τῆς ἐνοχίας ἐκανονίζετο ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἢ ἥττον ζωντὰ στίγματα.

Τὴν δοκιμασίαν ταύτην ὡς καὶ τὰς λοιπὰς, αἱ γυναῖκες ἠδύναντο ν' ἀναθέσωσιν εἰς πολεμιστὴν τινα. Ἡ βάρβαρος αὕτη συνήθεια δὲν διήρκεσε πολὺν καιρὸν· οἱ Πάπαι τὴν κατήγγησαν ἐν πρώτοις ὡς πρὸς τοὺς κληρικοὺς καὶ ἀκολούθως ὡς πρὸς πάντα χριστιανόν. Ἐπὶ τέλους παρατηρητέον, ὅτι ἡ διὰ πυρὸς δοκιμασία ἦν ἐν χρήσει μόνον ἐν ἐλλείψει πάσης ἄλλης ἀποδείξεως.

Γ'. Περὶ τῆς δι' ὕδατος δοκιμασίας.

Τὸ ὕδωρ εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς ἐχρησίμευε πρὸς καθαρισμόν ἐν ταῖς θεοσκευτικαῖς τελεταῖς. Ὡς ἀποδείξεως μέσον ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς καὶ Ἑβραίοις (Ἀριθμοί, παλ. Γραφ.), ἀλλ' ὅχι δικαστικῶς, ὡς κατὰ τὸν Μεσαιῶνα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διεκρίνετο ἡ διὰ ζέοντος ὕδατος δοκιμασία ἀπὸ τῆς διὰ ψυχροῦ. Ἡ διὰ ζέοντος ὕδατος ἦτον ὁμοία τῆς διὰ πυρακτωμένου σιδηροῦ, καὶ ἀπλῶς συνίστατο εἰς τὸ νὰ βυθίσῃ ὁ κατηγορούμενος τὸν βραχίονά του μέχρι τοῦ ἀγκῶνος ἐντὸς ἀγγείου πλήρους ζέοντος ὕδατος, καὶ νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν πυθμένα δακτύλιον. Ἡ ἐνοχὴ καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀθωότης τοῦ κατηγορουμένου ἐξήγετο ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ καυσίματος· ἠδύνατο ὅμως τις ν' ἀποφύγῃ τὴν δοκιμασίαν ταύτην προσάγων μάρτυρας τινὰς καὶ πληρώων ποσότητά τινα εἰς τὸν κατήγορον μετ' οὗ προηγουμένως συνενοεῖτο, καὶ τὸν δικαστήν.

Οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ ἐλεύθεροι ὑπεβάλλοντο εἰς τὴν διὰ τοῦ πυρὸς καὶ ζέοντος ὕδατος δοκιμασίαν, οἱ δὲ

δούλοι καὶ ἐν γένει ὁ μικρὸς λαὸς ὑπεβάλλοντο εἰς τὴν διὰ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος δοκιμασίαν ἢ εἰς μονομαχίαν. Ἡ διὰ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος ἦτον ἀπλουστάτη· μετὰ τινὰς εὐχὰς ἔδεν σφιγκτὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ κατηγορουμένου μετὰ τὸν δεξιὸν πόδα, καὶ τὴν ἀριστεράν μετὰ τὸν ἀριστερόν, καὶ τὸν ἔρριπτον εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐὰν μὲν ἐβυθίζετο ἐθεωρεῖτο ἀθῶος, ἐὰν δὲ ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐκηρύττετο ἐνοχος ἢ αἰρετικὸς, καὶ ὡς τοιοῦτος ἀπηγορεύετο ἡ ἐκείσετο ζών. Ἐσθαρρίζοντο δὲ εἰς τὴν σκέψιν ὅτι τὸ ὕδωρ ἤθελε δεχθῇ καὶ διατηρήσῃ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ τὸν ἀθῶον, ἤθελε δ' ἀποθέσῃ τὸν ἀκάθαρτον καὶ ἐνοχον. Οὕτως ὁ ἄθλιος κατηγορούμενος εὐρίσκετο μεταξὺ Σκύλλης καὶ Χαρύβδης· διὰ τὸ νὰ φανῇ ἀθῶος ἔπρεπε νὰ πνιγῇ, ἐὰν δὲ ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος ἔπρεπε νὰ κατὰ ἢ ν' ἀπαγχονισθῇ.

Δ'. Περὶ τῆς μονομαχίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βαρβαρότητος τῶν λαῶν, καθ' ἣν ἡ ἰσχύς διεῖπεν αὐτοὺς, ἡ μονομαχία ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ ᾔναι ἐάν ὅχι τὸ δίκαιον, τούλάχιστον ἡ δύναμις· μολοντοῦτο ἡ μονομαχία δὲν ἀνήκει εἰς τὴν Ἀρχαίαν Ἱστορίαν, μετὰ τὸν ἰδιαζόντα χαρακτῆρα τὸν ὁποῖον εἶχε κατὰ τὸν Μεσαιῶνα, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐθεωρεῖτο, ὅχι μόνον νίκη τοῦ ἰσχυροῦ κατὰ τοῦ ἀδυνάτου, ἀλλὰ νίκη τῆς δικαιοσύνης. Οὕτως θεωρουμένη ἐλάβε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς πρόληψιν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ δίκαιον, ὅθεν ἐπὶ διαφιλονεικουμένου τινος ἀντικειμένου τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μονομαχίας ἐδείκνυν ἐάν αὐτὸ ἦτο δίκαιον ἢ ἀδίκον· καὶ ὅχι μόνον ἐπατρέπετο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν νόμων καὶ ἀπὸ τῶν δικαστῶν ἐπετάττετο, διότι ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐδηλοῦτο ἡ θεία δικαιοσύνη.

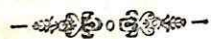
Ἡ δικαστικὴ μονομαχία εἰσέχθη κατὰ τὸν 5 αἰῶνα ἀπὸ τὸν Βασιλέα Τονδεβούδον· πρὸς τὸν σκοπὸν, λέγει εἰς τὰς αἰτιολογίας τοῦ Νόμου, τοῦ «νὰ μὴ ὀρκίζονται πλέον οἱ ὑπῆκοοί μας ἐπὶ ἀθεταῖς ἀντικειμένων καὶ νὰ μὴ ψευδορκῶσιν ἐπὶ ἐβεβαίον.» Ἡ δὲ χρῆσις αὐτῆς ἐντὸς ὀλίγου ἐμελλε νὰ γενῇ δεκτὴ μετὰ χάρας ἐκ μέρους τῶν μαχητῶν καὶ τῶν εὐγενῶν, ἀπεναντίας τῶν ἀπαγορεύσεων τοῦ κλήρου βλέποντος στερημένην τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἀποκλειστικῆς κυριαρχίας ἣν διὰ τοῦ ὁρκου (ὡς εἶδομεν) εἶχεν. Κατ' ἀρχὰς μὲν εἰσέχθη μόνον εἰς τὰς ποινικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐξετάθη καὶ εἰς τὰς πολιτικάς.

Συγγραφεῖς τις ἀναφέρει ὅτι ὅταν ὁ Α' συμβουλευθεῖς τοὺς νομοδιδασκάλους περὶ τοῦ ζητήματος ἐάν ἡ ἀντιπροσώπευσις τοῦ κληρονομούμενου ἔπρεπε νὰ μεταβαίνει κατ' εὐθείαν γραμμὴν, καὶ μὴ ἐπιτυχῶν θετικής γνωμοδοτήσεως, καθυπέβαλε τὸ ζήτημα εἰς μονομαχίαν· νικήσαντος δὲ τοῦ λαβόντος τὴν καταφατικὴν γνώμην ἐπὶ τοῦ ζητήματος μονομάχου παρεδέχθη αὐτήν. Ἡ χρῆσις τῆς μονομαχίας ἐξετάθη

τορος Μ. Αύρηλίου του φιλόσοφου, νυμφευθεὶς τὸν Δούκιον Οὐήρον ὅταν οὗτος ἀνηγορεύθῃ Καίσαρ καὶ Αὐγουστος, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀντωνίου τοῦ Εὐσεβοῦς τὴν 7 Μαρτίου 161 καὶ ὄχι 151 Μ. Χ., ὑπὸ τοῦ πατρὸς της, υἱοθετηθέντος παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀντωνίου κατὰ διαταγὴν τοῦ υἱοθετηθέντος αὐτὸν Ἀδριανοῦ.

Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Αὐτοκράτορος περὶ τοῦ ὁποῦ γίνεται λόγος ἐν τῇ ῥηθείᾳ ἐπιγραφῇ, εἶναι Μάρκος Αὐρήλιος, ὁ ἐπὶ νομομαθείᾳ φιλόσοφος, καὶ υἱοθετηθεὶς υἱὸς ὑπὸ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς, ὃν ἐτὼν δεκαεπτὰ. Ἐλαβε δὲ τὴν ἐπωνυμίαν ΑΥΡΗΛΙΟΣ πρὸς τιμὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου, καὶ τὴν ἐτέραν ΟΥΗΡΟΣ διότι κατὰ τὴν λατινικὴν λέξιν VERVS ἦτο ἀληθής. Μάλιστα εἰς μερικά νομίσματα ὀνομάζεται VERISIMUS ἡγουν ἀληθέστατος. Ἐλαβε δὲ τὸν τίτλον ΚΑΙΣΑΡΟΣ ἀφ' οὗ ἀνέβη εἰς τὸν Θρόνον ὁ Ἀντωνίνος κατὰ τὸ 140 Π. Χ.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΒΡΕΤΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ,

Ἦτοι

Περιγραφὴ Γεωγραφικὴ, Ἱστορικὴ, Ἀρχαιολογικὴ καὶ Στατιστικὴ τῆς Ἀρχαίας καὶ Νέας Ἑλλάδος.

Συνταχθεῖσα ὑπὸ Ἰακώβου Ρ. Ραγκαβῆ.

Εἰς τρεῖς τόμους κ. τ. λ. (*)

(Ὁρα εἰς τὸ ἐξώφυλλον).

—ο—

Μόνη ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ συγγράμματος τούτου ἀρκεῖ νὰ ὑποδείξῃ τὸ ὅλως νεοφανὲς καὶ χρήσιμον

(*) Εὐλαβοῦμενοι τὴν μεταξὺ τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ πρώτου τῶν συντακτῶν τῆς Πανδώρας στενωπὴν συγγενικὴν σχέσιν, ἀπέχομεν τοῦ νὰ γράψωμεν ἰδιαιτέρως βιβλιογραφίαν περὶ τοῦ ἀνωτέρω συγγράμματος, καὶ περιοριζόμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τὰς κρίσεις δύο ἐκ τῶν γνωστότερων ἡμερησίων τῆς πρωτεύουσας.

Σ. τῆς Διευθ.

αὐτοῦ. Καὶ τῶντι, δι' ὀλίγων ἐπωφελεστέρων τούτου συγγραμμάτων ἐπλουτίσθη ἡ νεωτέρα φιλολογία μας καὶ ὀφείλεται μεγίστη χάρις εἰς τὸν σεβασμιὸν καὶ φιλόπονον γέροντα Κ. Ι. Ρ. Ραγκαβῆν, τὸν δ' ἀπύτων πόνων καὶ σπανίας τῶντι πολυμαθείας εἰσάξαντα ἡμᾶς εἰς τὴν περισπούδαστον ταύτην εἰς πάντα Ἑλλήνα ὑπόθεσιν.

Διὰ μυρίων ἀνδραγαθιῶν καὶ θυσιῶν ἀνεκτήσαμεν ἐλευθερίαν πατρίδα, καὶ τὴν μὲν ἀρχαίαν αὐτῆς ἱστορίαν ἐδιδάχθημεν, ἀλλ' ὅλοι ἐξ ἡμῶν δύναται νὰ καυχῶσιν, ὅτι ἐγνωρίσαμεν καλῶς τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ἡμῶν πατρίδα, ὅτι ἔχομεν ἀκριβεῖς εἰδήσεις περὶ τῆς γεωγραφικῆς, ἀρχαιολογικῆς καὶ στατιστικῆς αὐτῆς περιγραφῆς, ἀπαραιτήτων πρὸς γνῶσιν ἐντελῆ τύπου τινός. Τὸ δυσχερὲς λοιπὸν τοῦτο καὶ ἐθνικώτατον ἐνταυτῷ ἔργον ἐπεχείρησεν ὁ συγγραφεὺς, καὶ καθ' ἡμᾶς ἐπέτυχε πληρέστατα, ὥστε ἡ συγγραφή αὐτοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅλως πρωτότυπον καὶ Ἑλληνικὸν ἔργον.

Διαιρεῖται τὸ σύγγραμμα εἰς τρεῖς τόμους, ὧν ὁ Α'. ὁ καὶ ἐκδοθεὶς ἤδη, διαλαμβάνει τὴν Στερεάν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὁ Β'. τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὁ Γ'. τὰς νήσους τὰς τε ἐλευθερίας καὶ μὴ, καὶ τὸν πῖνακα.

Ὁ Α' τόμος, ὃν ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας, παρεκτός τῆς περιγραφῆς τῆς Ἀττικῆς, Μεγαρίδος, Βοιωτίας, Φωκίδος, Λοκρίδος, Φθιώτιδος, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, περιέχει εἰσαγωγὴν περὶ Ἑλλάδος ἐν γένει, καὶ ἐνταῦθα ὁ λόγος οὐ περὶ μόνῃς τῆς νῦν περιωρισμένης Ἑλλάδος, ἀλλὰ περὶ τῆς Ἑλλάδος τοῦ Στράβωνος, τῆς ἐκτεινομένης ἀπὸ Κρήτης μέχρι Θεσσαλονίκης καὶ Νέσσου ἐν Μακεδονίᾳ, κτλ. ἐν ᾗ μάλιστα καταφαίνεται ἡ πολυμυθία τοῦ συγγραφέως καὶ τὸ εὐσυνείδητον τοῦ ἔργου. Ὅθεν δικαίως ἐπιφέρει ὁ Κ. Ραγκαβῆς περὶ τὸ τέλος τῆς εἰσαγωγῆς τὰ ἐξῆς: «Ἐξερευνήσαντες ἡμεῖς οὕτω τὰ ἐθνογραφικὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος καὶ δείξαντες, ὅποια κύρια ἔθνη ὥκησε τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, διεξήλθομεν, νομίζομεν τὸ σπουδαιότατον μέρος τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος, διότι ἐκ τῆς γνώσεως τῆς τῶν ἐθνῶν τούτων σχετικῆς πρὸς ἄλληλα ἐνοικήσεως καὶ συναφείας, οὐ μόνον διασαφίζονται πολλὰ χωρία τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ λοιπῶν κλασικῶν συγγραφέων κακῶς ἐννοηθέντα ἐξ ἀπειρίας, ἀλλὰ καὶ ἡ γεωγραφία, καταλαμβάνει τὴν προσήκουσαν αὐτῇ θέσιν ὡς ὅπου δὲ καὶ ἐν ἀμίλλῃ τῆς ἱστορίας». Εἰς πᾶσαν δὲ πόλιν, κωμόπολιν καὶ χωρίον, ὅσον δυνατόν, ὁ συγγραφεὺς προστίθησι, μετὰ τὰς περὶ ἀρχαιότητος εἰδήσεις, καὶ τὴν νεωτέραν κατάστασιν, ὡς καὶ σύντομον ἱστορίαν τῶν κατὰ τὸν αἰῶνα μαχῶν καὶ περιπετειῶν.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων βλέπει λοιπὸν ἕκαστος πόσον εἶναι πολύτιμον καὶ ἀνγκαῖον δι' ἕκαστον Ἑλλήνα τὸ σύγγραμμα τοῦ Κ. Ι. Ρ. Ραγκαβῆ, καὶ δὲν διστάζομεν νὰ συστήσωμεν αὐτὸ εἰς πάντα.

(Ἐκ τοῦ Αἰῶνος).

Ἀναγγέλλοντες τὴν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου, τοῦ ὑπὸ τοῦ Κ. Ρ. Ραγκαβῆ ἐκδοθέντος συγγράμματος ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον, σπεύδομεν νὰ συστήσωμεν τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἰς τὸ κοινόν, ὡς σύγγραμμα χρησιμώτατον καὶ ἀναγκασιότατον εἰς πάντα μάλιστα Ἑλλήνα, ὡς εὐρίσκοντα εἰς αὐτὸ τὴν Γεωγραφικὴν περιγραφὴν τῆς πατρίδος του, τὴν ἱστορικὴν, ἀρχαιολογικὴν, χωρογραφικὴν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλάδος, διὰ τῆς ὁποίας μανθάνομεν τὰ ὀνόματα ὄλων τῶν ἀρχαίων πόλεων, κωμοπόλεων καὶ λ. μὲ τὰς σημερινὰς ὀνομασίας, τὰς τοποθεσίας, πολλὰ περιστατικά τῆς ἀρχαίας καὶ νέας μας ἱστορίας καὶ πολλὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα εὐρίσκει ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ ὁ ἀναγνώστης, διὰ τὰ ὁποῖα χρεωστούμεν νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν σεβασμιὸν γέροντα συγγραφέα αὐτοῦ, τὸν μὴ φεισθέντα πόνων καὶ κόπων εἰς ἡλικίαν, ἥτις ἀπαιτεῖ ἀνάπαυσιν, πρὸς ὄφελος τῶν συμπολιτῶν του.

(Ἐκ τῆς Ἀθηνᾶς).

ΠΟΙΗΣΙΣ

Εἰς τὸ Λεῦκωμα

Τῆς Κυρίας Π. . . .

—ο—

Τοῦ βίου μου τὴν δαδα σὺ μόνῃ συνετήρεις,
Ἵππεύεις τὴν φλόγα ὅπου μὲ ἐπυρπόλει
Κ' οἱ δύο ὀφθαλμοί σου ὡς τ' οὐρανοῦ οἱ πόλοι
Πρὸς σ' ἔφερον τοῦ νοῦ μου τοὺς λογισμοὺς δεσμῆρεις.

—ο—

Πλὴν σὺ ψυχρὰ ὡς λίθος, ὡς τὴν χιόνα κρύα,
Δὲν μ' ἔχυνες ἐν δάκρυ, δὲν μ' ἔρριπτες ἐν βλέμμα,
Ἄλλὰ τὸ σιδηροῦν σου περιεκόσμιες στέμμα,
Ἐκάστοτε μὲ νέα, μ' εὐωδιῶντα ἔα.

—ο—

Πλὴν, φίλη, καὶ αὐτὴ σου ἡ ἀσπλαγχνὸς ψυχρότης
Καὶ αὕτη ἐμψυχώνει, καὶ αὕτη κατακαίει,
Καὶ τὴν ζωὴν μου, ἥτις ὑποτελής σου ῥέει,
Ἐκείνη τέρπει μόνῃ, ὦραία μου θεότης!

—ο—

ὦ! καὶ, φιλάττη, τώρα ὅπου θὰ σὲ ἀφήσω,
Κὰν στεναγμοὺς νὰ διῇς εἰς τὴν πτωχὴν μου μνήμην
Κ' ἐνθυμούμενην ὅτι πιστός σου λάτρης ἦμην,
Τὸν παγετὸν ἀπόθες ὃν πρῶην ἐνεδύσω.

—ο—

Ὅποταν τερπνὴ αἶσα σοῦ ψαύει τοὺς βοστρόχους
Ἢ ὅταν σὲ χρυσίζῃ ζηλότυπος σελήνη,
Ἢ ὅταν σ' ἐπιστῇ χιονωτὴ μυσσίνη,
Ἢ ὅταν ψιθυρίζῃς γλυκεῖς κιθάρας ἤχους.

—ο—

Καὶ τὴν καρδίαν τότε τὴν νέαν ἐνθυμήσου,
Φιλάττη, τοῦ μακρὰν σου δὲν ἔμπορεῖ νὰ ζήσει,
Καὶ, πρὶν κοπᾶς ἡ αἶσα, ποῖν ἡ σελήνη δύση,
ὦ! ἄφες κ' εἰς ἐκείνην ἐν μέρος τῆς ψυχῆς σου.

Γ. Τ. Β.

ΠΑΝΘΡΑ.

—ο—

ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ ΤΗΣ ΕΥΣΠΛΑΓΧΝΙΑΣ.

Ὅτε θεὸς ἠθέλησε νὰ πλάσῃ τὸν ἄνθρωπον, συνεκάλεσεν εἰς συμβούλιον περὶ τὸν μυστηριώδη αὐτοῦ Θρόνον τοὺς Ἄγγελους τοὺς παριστώντας τὰς διαφόρους ιδιότητάς του.

«Μὴ τὸν πλάσῃς! εἶπεν ὁ Ἄγγελος τῆς Δικαιοσύνης· διότι θὰ γίνῃ ἀδικὸς πρὸς τὸν ἀδελφόν του καὶ σκληρὸς πρὸς τοὺς ἀσθενεστέρους του».

«Μὴ τὸν πλάσῃς! εἶπε καὶ ὁ Ἄγγελος τῆς Εὐφροσύνης· διότι θὰ ποτίσῃ τὴν γῆν μὲ ἀνθρώπινον αἷμα. Ὁ πρωτότοκος τῆς γενεᾶς του θὰ φονεύσῃ τὸν ἴδιον ἀδελφόν του.

«Μὴ ψεύδῃ θὰ βεβηλώσῃ τὴν ἱερότητά σου, εἶπε καὶ ὁ Ἄγγελος τῆς Ἀληθείας· ἂν ἐγγαράξῃς εἰς τὸ πρόσωπόν του τὴν ἰδίαν σου εἰκόνα ὡς σφραγίδα πίστεως».

Ἔτι ὠμίλουν οἱ ἄγγελοι, ὅτε ἡ εὐσπλαγχνία, τὸ νεώτατον καὶ προσφιλέστατον τοῦτο τέκνον τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς, πλησιάσας εἰς τὸν Θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἀψαμένη τῶν γονάτων τοῦ ἱψίστου, «Πλάσαι τον, εἶπε, Πάτερ, πλάσαι τον κατ' ἰδίαν σου εἰκόνα, καὶ ἐραστὴν τῆς ἀγαθότητός σου. Ἄν ὅλοι οἱ δούλοι σου τὸν ἐγκαταλείψωσιν, ἐγὼ θὰ τὸν ἐπιτρίπτωμαι, καὶ ὡς φιλόστοργος πατήρ, παριστάμενη πλησίον του, θὰ διαφύλω τὰ σφάλματά του, καὶ θὰ τὸν χειραγωγῶ πρὸς τὸ καλόν. Εἰς τὴν ἀσθενῆ καρδίαν του θὰ ἐμπνεύσω συμπάθειαν καὶ ἔλεος πρὸς τοὺς ἀσθενεστέρους του. Ἄν ἀσπλαγχνῇ ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς Ἀληθείας, ἂν καθέβῃ τὴν Δικαιοσύνην καὶ τὴν Ἐπιείκειαν, αὐτὰ τ' ἀποτελέσματα τῆς πλάνης του θὰ τὸν ἀναγκάσωσι νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν εὐθείαν, καὶ θὰ τὸν καταστήσωσι κρείττονα ἑαυτοῦ».

Ὁ Πατήρ λοιπὸν τῶν ἀνθρώπων ἐπλάσε τὸν ἄνθρωπον πλάσμα ἀσθενὲς καὶ ἀμαρτωλόν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὰ ἐλαττώματά του προστατεύοντον

ὑπὸ τῆς θείας εὐσπλαγγχίας, ἥτις οὐδέποτε τὸν ἐγκαταλείπει, ἀλλὰ πάντοτε τὸν φωτίζει καὶ τὸν καθοδηγεῖ.

Εὐθυμοῦ τὴν γένεσίν σου, ὦ ἄνθρωπε, ἐὰν ᾗσαι σκληρὸς καὶ ἀνεπιεικὴς! Μεταξὺ ὅλων τῶν ιδιοτήτων τοῦ Θεοῦ μόνῃ ἡ εὐσπλαγγχία ἐνέγκριτε τὴν ὑπαρξίν σου. Καθ' ὅλην σου τὴν βροφηκὴν ἡλικίαν μόνῃ ἡ ἀγάπη καὶ ὁ οἶκτος σοὶ παρέχουσι τὸ μητρικὸν γάλα.

ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ. Κάλαμος καὶ Μάχαιρα ἤρizon συναλλήλως περὶ πρωτείων, αἱ δὲ γνώμαι τῶν δικαστῶν ἦσαν διηρημέναι· οἱ μὲν πεπαιδευμένοι εἶχον ἀφθονίαν λέξεων, καὶ κατέπειθον εὐκόλως· οἱ δὲ λάτραι τῶν ὅπλων ἦσαν ἀγριοὶ καὶ ἐπέφερον βίαν εἰς τοὺς μὴ ἀφωτισμένους εἰς τὴν μερίδα αὐτῶν. Καὶ οὕτως ἡ ἔρις ἐξαπτομένη καθίστατο ἀτελεύτητος· τέλος ἀπεφάσισαν νὰ ἐλθωσιν εἰς χεῖρας, καὶ διὰ μονομαχίας νὰ διακρίνωσι τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλ' εὐθὺς θόρυβος μέγας ἐπεκράτησε μεταξὺ τῶν βιβλίων ἐντὸς τῶν βιβλιοθηκῶν, τὰ ὅπλα ἐκρότουν εἰς τὰς ὀπλοθήκας, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἴσταντο μεταξὺ φόβου καὶ ἐλπίδος περιμένοντες τὸ ἀποδοσόμενον.

Ὁ Κάλαμος, ὁ καθιερωμένος εἰς τὴν ἀλήθειαν, συνηθάνετο ὅτι πλεῖστα ψεῦδη εἶχε γράψει. Ἡ Μάχαιρα, τὸ θεῖον ὄπλον, ἦτο βεβαυμένη μὲ ἀθῶν αἷμα. Ἀμφότεροι ἠλπιζον εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ ἀμφότεροι ἐροδοῦντο τὴν ἀγανάκτησίν του. Ἡ Κυβέρνησις, ἥτις ἀμφοτέρων μὲν εἶχε χρεῖαν ἀλλὰ καὶ ἀμφοτέρων ἀπεδοκίμαζε τοὺς τρόπους, ἐπροσποιήθη ὅτι πρὸς οὐδέτερον αὐτῶν ἔτρεφεν οὔτε ἀγάπην οὔτε πάθος. Καὶ ὁ μὲν Κάλαμος ἦτον ἀσθενής, ἀλλ' ἐπιδέξιος, εὐλύγιστος, γεγυμνασμένος, καὶ λίαν τολμηρὸς· ἡ δὲ Μάχαιρα σκληρὰ, ἀμερόληπτος, ἀλλ' ὀλίγον εὐκαμπτος. Ὡστε ἡ νίκη ἐφαίνετο ἀμφιβόρεια καὶ ἀβεβαία.

Τέλος, πρὸς ἀσφάλειαν ἐκατέρων τῶν διαμαχομένων μερῶν, ἀπεφάτισεν ἡ κοινὴ εὐδαιμονία, ὥστε ἀμφοτέρω νὰ παρίστανται πλησίον αὐτῆς, καὶ νὰ συνδιαλάσσωνται. Ἐπειδὴ μόνῃ ἐκείνῃ ἡ χώρα δύναται νὰ εὐδαιμονήσῃ, καθ' ἣν Κάλαμος καὶ Μάχαιρα πιστῶς ὑπηρετοῦσι τὴν πολιτείαν, χωρὶς νὰ δεσπόζῃ κατ' ἀρέσκειαν καὶ ἐμπαθῶς σώζει ἐκεῖνον, ἐκεῖνος αὐτήν.

ΚΟΥΡΑ ΤΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΕΝ ΣΚΩΤΙΑ. Πάλαι ποτὲ ἦτο συνήθεια ἀντὶ νὰ κήρεται τὸ ἔριον τῶν προβάτων διὰ ψαλίδος ν' ἀνασπᾶται, ἐνῶ τὸ ταλαίπωρον ζῶον ἐδρουχᾶτο ὀδυρόμενον καὶ ὑποφέρειν πόνοους φρικτούς. Ἀλλὰ τίς πιεθεύει ὅτι ἡ βάρβαρος αὕτη συνήθεια ἐπέζησεν ἐν Σκωτίᾳ, καὶ ὀνομάζεται Sheep rooing? Βεβαίως κατανύσσεται ἡ καρδιά σου ἐν ἰδῆς γραίαν γυναῖκα κρατοῦσαν καὶ μὲ τὰς δύο τῆς χεῖρας τὸ πρόβατον ἐνῶ νέκ κόρη ἢ μεράκιον ἀνασπᾷσι τὰς τρίχας του! Μετὰ τὸ τέλος τῆς σκληρᾶς ταύτης κουράς, τὸ ἄθλιον ζῶον φεύγει περιφοβὸν, ἔχον τὸ σῶμά του γυμνὸν ὥσθ ἀφῆκε καὶ αὐτὸ τὴν γῆν εἰς

ἣν ἐβόσκει πρὸ μικροῦ.

Καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἡ θύραθεν ἱστορία βεβαιοῦσιν, ὅτι ἡ ἐποχὴ τῆς κουράς τῶν προβάτων ἦτο τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐποχὴ ἐροτῆς καὶ ἀγαλλιότητος. Ἀλλὰ σήμερον, ὅποιαν εὐχαρίστησιν δύναται νὰ προξενήσῃ ἡ οὕτω πως γινομένη κουρά εἰς τὰς κομποπρεπεῖς κατοίκους τῆς Καληδονίας; Ἀποροῦμεν πῶς ἡ συνήθεια αὕτη δὲν στιγματίζεται μετ' αὐστηρότητας. Καὶ ἐὰν οἱ πένητες ἀποροῦσι πῶς ν' ἀγοράσωσι ψαλίδας, οἱ πλούσιοι διὰ τί δὲν ἀγοράζουσι;

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΙΠΠΟΥ. Οἱ Ἀραβες τῆς Σακχαράς οὕτω πως ὀρίζουσι τοὺς τελείους ἵππους·

«Τέλειος ἵππος εἶν' ἐκεῖνος ὅστις φέρει ἓνα ἄνδρα, τὰ ὅπλα του, τὰ διαθέσιμα ἐνδύματά του, τροφὰς διὰ τε τὸν ἀναβάτην καὶ ἑαυτὸν, σημαῖαν καὶ ὅταν πνέῃ σφοδρὸς ἀνεμος, ὅστις σύρει ἐν ἀνάγκῃ πτόμα, καὶ τρέχει δι' ὅλης τῆς ἡμέρας χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῇ ἂν πρέπει νὰ φάγῃ καὶ νὰ πῖνῃ».

Κατὰ τὴν γνώμην τῶν Ἀράβων, ὁ ἵππος ζῇ εἰκοσι καὶ εἰκοσιπέντε ἔτη, ἡ δὲ φορτὰς εἰκοσιπέντε ἕως τριάκοντα. Ἡ δὲ χρῆσις αὐτοῦ πρέπει, προσθέτουσι νὰ γίνεταί οὕτω πως·

Σεβάα ἐλ Χρούγια, ἥτοι ἐπτὰ ἔτη διὰ τὸν ἀδελφόν μου.

Σεβάα Λύα, ἥτοι ἐπτὰ ἔτη δι' ἐμέ.

Σεβάα λι Ἀδουγα, ἥτοι ἐπτὰ ἔτη διὰ τὸν ἐχθρόν μου.

Ἀρα ὁ ἵππος εἶναι πολεμικώτερος ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου ἔτους.

Ἡρώτησάν τινες τοὺς Ἀραβας πόθεν κατάγονται οἱ ἵπποι τοὺς ὁποίους τοσούτῳ θεραπεύουσιν;

Αὐτοὶ δὲ εἰς ἀπάντησιν, ἐδακτυλοδείκτησαν τὴν Ἀνατολήν, εἰπόντες·

— Ἐρχονται ἀπὸ τὴν πατρίδα τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ὅπου ἐπλάσθησαν δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας πρὸ αὐτοῦ.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπέφερον·

— Ὁ θεὸς εἶπεν·

— Ἐπλάσα διὰ τὸν ἄνθρωπον πάντα τὰ ἐπὶ γῆς. Δίνω πάντα τὰῦτα εἰς τὸν Ἀδὰμ καὶ τοὺς ἀπογόνους του. Ὁ ἄνθρωπος θέλει εἶσθαι τὸ εὐγενέστατον τῶν κτισμάτων, ὡς ὁ ἵππος τὸ ἀγενέστατον τῶν ζώων.

Ὅθεν, ἐξακολουθοῦσιν οἱ Ἀραβες, ὅταν ἀρχηγὸς τις ἔρχεται νὰ διοικήσῃ, προετοιμάζεται ἡ σκηνὴ του διὰ νὰ καταλύσῃ ὑπ' αὐτήν, τὰ ἐδάσματα ὅσα θέλουσι καθηδύνει τὴν γαῖάν του, καὶ μάλιστα οἱ ἵπποι οἵτινες θέλουσι τὸν παρακολουθήσει διὰ νὰ ἐκτελέσωσι τὰς ἐντολάς του. Ἀρα ὁ ἵππος ἐπλάσθη πρὸ τοῦ Ἀδὰμ.

